

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Dansk Nødværge

mod

den tyske Stormflod.

Af

J. Johansen,

Præst i Svanninge.

Udgivet af en Forening.

Faaß hos Hr. Boghandler Masmus Hansen,

Flakhaven, Odense.

Byens Stiftsbogtrykkeri (Dreyer).

1902.

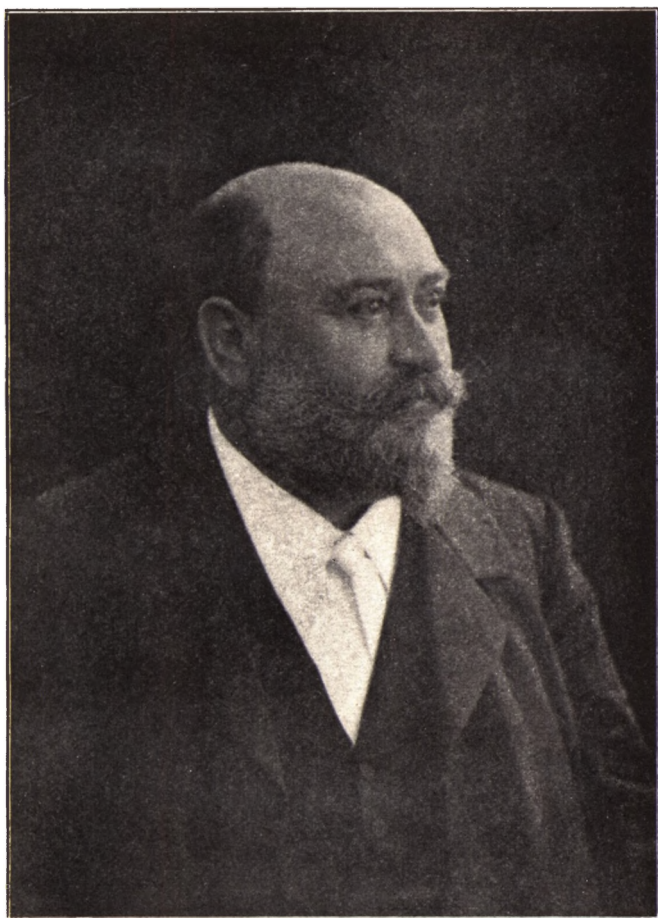
Indtægten af dette lille Skrift vil blive anvendt til at frede
om det danske Moderemaal, Lands- og Hjerteliv i Sønderjylland.

Paa Udgiverens Vegne

E. Søyer Møller.

Mindet om Dankhedens
trofaste, altid flagfærdige Talsmand,
Rigsdagsmand **Gustav Johannsen**,
tilegnes dette lille Skrift
med inderlig Taknemmelighed

af Forfatteren.

Gustav Johansson

„Min Kraft fuldkommes i Skrøbelighed“.

2. Kor. 12,9.

Hvor stort og smerteligt et Tab den danske Sag har lidt ved Rigsdagsmand Gustav Johannsens saa tidlige Bortgang, og hvor dybt dette er gaaet det danske Folk paa begge Sider af Grænsepælene til Hjerte, ja i hvilken Grad han har vidst at vinde endog sine Modstanderes Højagtelse, derom har saa vel hans storlaaede Jordefærd som alt, hvad der i Anledning af hans Død er talt og skrevet til hans Ihukommelse, baaret mægtigt Vidnesbyrd langt ud over baade det lille Danmarks og det store Tysklands Grænser.

Naar jeg ikke desto mindre har troet at burde blande min svage Enkeltmands-Røst ind i det vældige Kor, saa er det fordi jeg i de sidste Aar af den hensøvedes Levetid har faaet Lejlighed til at gøre saadanne Indblik i hans Løn-kammer-Liv, som jeg tror ville glæde den danske Menighed, og det staaer derhos i Forbindelse med et Løfte, jeg gav ham paa hans Dødsleje.

Skønt jeg har kendt og staaet i venligt Forhold til Rigsdagsmand Gustav Johannsen siden 1867, var det dog først paa en lille Rejssefærd i 1894, at der opstod et dybere Fortrolighedsforhold imellem os, og dette udviklede sig under hans livsfarlige Sygdom i 1898 til et inderligt Venstabskab. Den 20. April 1898 modtog jeg et hjerteligt lille Brev fra ham, hvori han blandt andet skrev: „Siddende i en Bedstefaderstol, med venstre Ben hvilende udstrakt paa en

anden Stol, skriver jeg disse Linier til Dem. Under disse Omstændigheder vil De undskyldte Stil og Skrift. Forhaabentlig vil denne Tilstand ikke vare længe. — — — En syg Mand har jo vist ofte urimelige Ønsker; det kan jeg mærke paa mig, der ellers ikke kender meget til Sygdom hos mig selv. Jeg har saaledes det urimelige Ønske, at De maatte kunne flyve hertil i nogle Minutter og sidde hos mig et Par Timer. Saa forestiller jeg mig, at De aabner Deres Væld af Hjertetanker og jager nogle mindre oplivende Tanker om det fri Danmarks fremtidige Deltagelse i vor Kamp herne paa Øren hos mig. Kayser er ikke mere, Jakobsen ikke, A. D. Jørgensen ikke, la Cour ikke! Mænd, der aldrig kunde svigte og altid havde den rigtige Forstaaelse af Sagen. De maa nu endelig gøre alt for at holde længe, længe ud, min kære Svanningepreest." Det traf sig saa heldigt, at jeg saa Dage efter tillige med min nu afdøde Hustru kunde besøge ham paa Sygelejet. Medens han og jeg havde en længere fortrolig Samtale, der sluttede med Bøn, havde min Hustru megen Glæde af at gøre hans Hustrus og Datter Alexandras Bekendtskab.

Hans Haab om, at Sygdommen snart vilde være hævet, slog desværre fejl. Sidst i Juli blev der mig sagt, at det var Koldbrand, og at han næppe vilde leve mere end to til tre Uger. Jeg rejste da straks til Flensborg og traf, uden at ane det, til at komme paa hans Fødselsdag, den 2. August. Kun et Par Venner vare komne for at lykønske ham, men gif meget snart igen, da man vidste, at der var stor Fare for hans Liv. Men netop derfor bad han mig om at blive. Vi fik da atter en alvorlig og opbyggelig Samtale, og efter hans Ønske sluttede jeg den med en Forbøn for ham og med at meddele ham Herrens Velsignelse.

I de samme Dage vendte Sygdommen sig ved Guds Naade til Helbredelse. Den 21. September 1898 kunde han skrive til mig: „Endskønt jeg endnu ikke har forladt Sygelejet, ser nu dog Altting saa haabefuldt ud, at Lægen ipaar

godt for den nærmeste Fremtid. Jeg befinder mig saa vel, at jeg tror, at Doktoren har Ret, og saa kan De nok tænke Dem, at her er glade Mennesker paa Margrethes Minde. Det er jo lidt ubekvemt for mig at skrive, og Brevet bliver derfor kort, men lad det alligevel være Dem et Tegns paa, at jeg tidt tænker paa Dem med Glæde og Taknemmelighed, kære Ven, Pastor Johansen! Tak for de kære Ord, De talte til mig." Paa et Julekort samme Aar skrev han: „Tak for Deres Forbøn og Betsignelse, min Broder i Herren! Nu kan jeg gaa omkring i mit Hjem og med Guds Hjælp snart ogsaa udenfor mit Hjem. Da Herren bød: „Stat op og gaa!“ da stod jeg op og gik.“

Jeg behøver ikke at sige, at Rygtet om hans fremfribende Helbredelse bragte Glæde i vide Kredse; men det overgik dog sikkert alles Forventning, at han allerede i Februar 1899 skulde slaa et Slag for den sønderjydske Sag i den tyffe Rigsdag, som det aldrig var lykkedes ham eller nogen af de tidligere sønderjydske Rigsdagsmænd at levere Mage til paa den Valplads. Da denne Tale, der ligesom satte Kransen paa hele hans parlamentariske Færd, ikke blot er et mærkeligt Udslag af den ham ejendommelige Veltalenhed og Slagsfærdighed*), men tillige i høj Grad er præget af den

*) Blandt de Eksempler paa denne hans Slagsfærdighed, som jeg har fra hans egen Mund, være det mig tilladt i denne Sammenhæng at anføre følgende:

Kort Tid efter at Gustav Johannsen var bleven valgt ind i den tyffe Rigsdag, holdt Bismarck en af sine større Taler. Da han havde en svag Stemme, flokkedes Rigsdagsmændene om Talerstolen, og da de saa atter gik tilbage hver til sin Plads, kom G. J. til med sin brede Ryg at spærre Vejen for den bekendte Lasker, der var lille af Vækst. „Vil det store Danmark ikke nok give Plads for det lille Tyskland?“ sagde Lasker med et fint ironisk Smil. „Danmark undertrykker aldrig de svage“, svarede G. J., idet han med et høfligt Blik traadte til Side. Ved Mødets Slutning kom Lasker yderst venlig hen og præsenterede sig for G. J. som en gammel Parlamentariker,

Rærlighed til Sandhed og Ret og det Had til Løgnen og Uretfærdigheden og af den Sjælsadel, som havde udviklet sig hos ham som Bærer af og baaren af den store Sag, der var ham og er og bør være 'alle ærlige Danske hellig og dyrebare, tror jeg at burde gengive den fuldstændig efter „Haandbog i det nordflesvigiske Spørgsmaals Historie“.

Understøttet af andre Medlemmer af Rigsdagen havde han stillet følgende Forespørgsel: „Holder Rigskansleren

der til enhver Tid vilde være sin ny Kollega til Tjeneste med Raad og Daad, et Tilbud, som G. J. modtog med Taknemlighed, og som ved flere Leiligheder kom ham til Gavn.

Da hans stadige Modstander i Landdagen, Amtsdommer Jürgensen fra Tønder, en Gang under Debatten havde sagt, at G. J. egentlig ikke saaledes som han selv havde Ret til at tale i Nordflesvigernes Navn, fordi han ikke var født i Nordflesvig, men i Sydflæsbyg, svarede G. J., at det kunde han paa ingen Maade indrømme; thi vel sandt „er ist in Nordflesbyg geboren, aber ich bin in Nordflesbyg erkoren, und er ist für Nordflesbyg verloren“.

Da samme Jürgensen ved en anden Lejlighed haanlig kaldte Artikel 5 for en Gengangere, svarede G. J., at hans ærede Modstandere dog helst skulde være sig, at de ikke endte med selv at blive Gengangere. I hans Hjemstavn havde man nemlig det gamle Sagn, at den, der i levende Live uretfærdig flyttede sin Nabs Markstuel, efter Døden maatte gaa igen, indtil det lykkes at faa Grænsespælene flyttede tilbage paa deres rette Plads.

Mest bekendt er vistnok hans Svar til Kultusminister Gossler, da denne erklærede, at saa længe han var Kultusminister, vilde Nordflesvigernes Bøn om de to Danstimer ikke blive tilstaaet dem. Da G. Johannsen derefter fik Ordet, sagde han, at det havde gjort ham inderlig ondt at høre dette: „so lange“, men ved en uvilkaarlig Tankeforbindelse var han kommen til at tænke paa et Ord af en berømt tytt Digter, som han med en lille Endring vilde tillade sig at gengive saaledes: „ach, wie bald, wie bald wirst auch du deine — Friedrichsruhe finden!“ Da Ministeren virkelig kort efter kom til at dele Bismarcks Skæbne, kaldte man skæmtende G. J.: „der dänische Seher“.

de overordentlige Forholdsregler og de dermed i Forbindelse staaende Udvisninger af danske Underfaatter, som den preussiske Regering har sat i Værk i de nordlesvigiske Kredse, for begrundede og svarende til det tyske Riges Tarv?" Efter at Rigskansleren under Paastud af, at dette kun vedkom den preussiske Regering, havde nægtet at indlade sig i nogen Forhandling herom, talte G. Johannsen saaledes:

„Mine Herrer! I de sidste fire Maaneder har der hos os fundet Masseudvisninger af danske Underfaatter Sted, og samtidig er der bleven anvendt forskellige Politiforholdsregler, som med Rette have forurologiget den lille nordlesvigiske Befolkning i høj Grad. Udvisningerne vedvare, saa at der for Tiden er udvist 400 danske Underfaatter, for det meste Folk, der vare sysselsatte i Landbruget. Overpræsident v. Røller saa vel som den kgl. preussiske Regering — sidstnævnte den 25. Februar — har erklæret, at Udvisningerne for en stor Del ikke ere foretagne for de udvistes, men for deres Husbonders Skyld. Antallet af de danske Underfaatter, som for Tiden bo eller opholde sig i Nordlesvig, udgør vistnok ca. 1500, i hvert Tilfælde ikke fuldt 2000. Nu er det statistisk godtgjort, at der i Aarene 1867—90 er udvandret 51,000 fødte Nordlesvigere fra Nordlesvig. Ved denne betydelige Udvandring formindskedes Arbejdskraften hos os, og De vil give mig Ret i, at de saa danske Underfaatter, der nu bo hos os, kun i en meget ringe Grad have kunnet erstatte den store Udvandring.

Da Preussen og Østerrig 1864 ved Vaabenmagt tvang det lille Danmark til at afstaa Hertugdømmerne Slesvig og Holsten, optoges i Freden, som 30. Oktober 1864 sluttedes i Wien, en Bestemmelse om, at de Underfaatter, der boede paa det afstaaede Omraade, i et Tidrum af 6 Aar selv kunde bestemme, om de vilde være danske eller det ny Her-

skabs Underfaatter (Taleren oplæser Fredstraktatens § 19*). Den Ret, som i denne Paragraf gives Nordflesvigerne til at optere for Danmark, benyttedes ikke synderlig stærkt i de to første Aar, 1865 og 66, men senere saa meget des mere. To Aar efter Afstaaelsen af Hertugdømmerne Slesvig og Holsten til Preussen og Østerrig udbrød der, som De alle ved, Krig mellem disse to Magter, og 23. August 1866 endte denne Krig med Freden i Prag. I den der afsluttede Fredstraktat blev der taget nærmere Bestemmelse med Hensyn

*) **Wienerfredens § 19:** „De Underfaatter, som ere hjemmehørende i de ved denne Traktat afstaaede Territorier, have fuld Frihed til i Løbet af 6 Aar, at regne fra den Dag, da Ratificationerne udveksles og efter forudgaaende Anmeldelse til den paagældende Øvrighed, toldfrit at udsjøre deres Løssøre og at begive sig med deres Familier til Hans Danske Majestæts Lande, i hvilket Tilfælde de bevare deres Egenstøb som Danske Underfaatter. Det staar dem frit for at bevare deres paa de afstaaede Territorier beliggende faste Ejendomme.

Den samme Ret er paa den anden Side tilstaaet Danske Underfaatter og Personer, som ere fødte paa de afstaaede Territorier, men bosatte i Hans Majestæt Kongen af Danmarks Stater.

De Personer, som benytte sig af disse Bestemmelser, maa ikke paa Grund af deres Valg forulempes fra nogen af Siderne med Hensyn til deres Person eller med Hensyn til deres i de respective Stater beliggende Ejendomme.

Den ovennævnte Frist af 6 Aar kommer ogsaa de enten i Kongeriget Danmark eller paa de afstaaede Territorier fødte Personer til Gode, som paa den Tid, da Udvekslingen af Ratificationerne af denne Traktat finder Sted, opholde sig udenfor Kongeriget Danmarks eller Hertugdømmernes Territorium. Deres Erklaring kan modtages af det nærmeste Danske Gesandtskab eller af en overordnet Øvrighed i en hvilken som helst Provins i Kongeriget eller i Hertugdømmerne.

Alle de Personer, som have Indfødsret paa den Tid, da Udvekslingen af Ratificationerne af denne Traktat finder Sted, bevare den saa vel i Kongeriget som i Hertugdømmerne.“

til Slesvig og Holstens statsretlige Stilling (Taleren oplæser Fredstraktatens § 5*).

Bed denne utvetydige Bestemmelse forvandlede den danske Befolkning i Nordflæsvis Dnske om en Genforening med Danmark til en fast Tro, og Antallet af dem, der opterede for Danmark, voksede fra Aar til Aar, især da Udløbet af den Frist, der var sat i Fredeu i Wien, nærmede sig. Optanterne vare allesammen enten Mænd i deres bedste Aar eller unge Mænd. Tusinder af dem bleve i Nordflæsvis, de, der endnu vare ugifte, giftede sig og fik Børn, og disse danske Statsborgere bo som Følge af den Ret, der er givet dem, endnu med deres Familie iblandt os. Kan man efter dette undre sig over, at der bor saa mange danske Undersaatter i det lille Nordflæsvis?

Naar den preussiske Regering paastaar, at der for Tiden bor 19,200 — eller med et rundt Tal 20,000 — danske Undersaatter i Nordflæsvis, saa tror enhver, der ikke er rigtig kendt med vore Forhold, at disse 20,000 Mennesker ere Folk, der ere fødte i Kongeriget Danmark og indvandrede til Slesvig, og som Følge af denne Fejltagelse bedømmer man vore Forhold fuldstændig urigtig. Nej, mine Herrer, de 19,200 eller 20,000 Personer ere fødte Nordflæsvisere, Mænd, Kvinder og Børn, som have en traktatmæssig Ret til at bo iblandt os uden at forulempes paa Person og Ejendom. Og de nu ældre Mænd og Kvinder have alle Indfødsret saa vel her som i Kongeriget Danmark.

Efter min Mening er det en naturnødvendig Følge af disse Forhold, at der nu bo saa mange fremmede, ikke preus-

*) **Pragfredens § 5:** „Hs. Maj. Kejsereu af Østerrig overdrager Hs. Maj. Kongen af Preussen alle sine i Fredeu i Wien af 30. Oktober 1864 erhvervede Rettigheder til Hertugdømmerne Holsten og Slesvig, dog saaledes, at Befolkningen i de nordlige Distrikter af Slesvig skulle afstaa til Danmark, naar de ved fri Afstemning tilkendegive Dnsket om at blive forenede med Danmark.“

fiffe Underfaatter iblandt os. Allerede i Aaret 1872 gjorde den internationale Kommission i Abentraa, som den Gang drøftede de fra Slesvig i Sommeren 1870 til Danmark udvandrede Militærpligtiges og Reservisters Forhold, opmærksom paa det ovenomtalte. (Taleren oplæser sidste Stykke af Slutningsprotokollen til Abentraa-Overenskomsten.)*)

Hvis den preussifste Regering i Aarenes Løb havde virkeliggjort denne Tanke, saa vilde der langtfra have været saa mange danske Underfaatter i Nordflesvig, som der nu er, og mange Ubehageligheder vilde være undgaaede. Men 27 Aar ere henrundne siden da, og der er ikke gjort et eneste Skridt i den Retning! Den preussifste Regering har forsømt at gøre Ende paa denne unaturlige Tilstand, der staar i Modstrid med dens egne Interesser. og nu klager den i høje Toner over de indtraadte Tilstande. Dette tyder ikke paa nogen særlig Visdom hos Regeringen, og det berettiger den ingenlunde til at tage ekstraordinære Forholdsregler mod de danskfindende preussifste Underfaatter i Nordflesvig og til at udvise danske Underfaatter. Forstaa det, hvem der kan, jeg har aldrig kunnet forstaa det og begriber det ikke den Dag i Dag. Jeg beder Dem om at se Udvisningerne i det rette Lys. Som jeg allerede har sagt, er der næppe indvandret 2000 danske Underfaatter fra Danmark til Slesvig, og disse

*) „Til Slutning henvise de preussifste Kommissærer til, at den normale Tilstand, saaledes som den vil vise sig i Hertugbømmet Slesvigs Grænseskredse efter de udtraadte værnepligtiges almindelige Tilbagevenden, og som i Modstrid med Statsinteresserne karakteriserer sig derved, at en uforholdsmæssig Andel af Befolkningen besidder Egenskab af Udlændinge og er befriet for de dennesidige Underfaatters Forpligtelser, maa fjernes for Fremtiden, og at der i den Hensigt, eventuelt ad Lovgivningens Vej, maa drages Omsorg for, at de tilkommende Slægtled af denne Befolkning ved deres Fødsel i Indlandet under deres Forældres blivende Ophold i de dennesidige Stater erhverve Egenskab af Indlændinge.“

2000 Personer staa, som De ved, for største Delen i Tjenesteforhold. Det er rolige, fredsommelige Arbejdere, Karle og Piger, Handelsbetjente og Lærlinge, Mejerister og Daglejere, og saadanne en venligfindet Nabostats fredelige Undersaatter blive hos os udbviste i stort Antal, ikke — som jeg allerede har jagt, men udtrykkelig gentager — fordi de have gjort sig skyldige i noget som helst ulovligt, men, som Overpræsident v. Røller har erklæret og Regeringen stadfæstet, for deres Husbonders og Arbejdsgiveres Skyld. Ved disse Udvisninger vækker man ikke alene Utilfredshed, men fremkalder ogsaa Mangel paa Arbejdere og Tjenestefolk.

Mine Herrer! De vil heraf have set, at den nordflesvigiske Befolkning for Tiden bestaar af tre Grupper: Den første Gruppe, som er den langt overvejende, dannes af de preussiske Undersaatter. Den anden Gruppe, der, som allerede gentagne Gange nævnt, omfatter ca. 20,000 Mennesker, dannes af Personer, som efter Freden i Wien have ubetinget Ret til at bo hos os uden at forulempes, og den tredje Gruppe er det lille Antal, som er født i Danmark, og som altsaa virkelig er danske Undersaatter. Den preussiske Regering og dens Tilhængere i Udvisningsspørgsmaalet pleje sædvanlig at lade disse Forhold være uændede, naar den vil besvare og begrunde de usædvanlige Forholdsregler, den har taget hos os. De danske Agitatorer, den danske Presse i Nordflesvig og vore Foreninger skulle have Skyld for, at Udvisningerne ere blevne satte i Værk, og for, at de ny overorordentlige Politiforholdsregler i den senere Tid ere blevne indførte hos os. Saaledes paastaar Regeringen og dens Tilhængere. Hvor findes nu disse danske Agitatorer? Ja, mine Herrer! i første Linie regner man den nordflesvigiske Befolknings Repræsentanter i den preussiske Landdag og her — her er jeg jo den eneste — til Agitatorerne. Holde vi Møde med vore Vælgere, holde vi Foredrag for dem om det, der er sket i dette eller hint Parlament, saa kaldes det straks dansk Agitation, og tilfløret eller aabent siges der om

os i Avisartikler, i Taler, eller hvor det ellers kan være, at vi ved disse Møder give os af med Landsforræderi. Det er ikke sandt. Jeg betegner alle dem, der fremsatte slige Paa-stande, som Løgnere. Man har end ikke ovovet nogen Sinde at rejse Anklage for Højsforræderi mod os. Det er en saa skammelig Beskyldning, at man vel maa have Lov til at bruge et haardt Ord om dem, der fremsatte den, og jeg erklærer endnu en Gang: det er Løgnere, der sige sligt.

Alle vore Foreninger, hvilket Formaal de end have, Landboforeninger, Pengeinstituter, Sparekasser o. s. v. — alle kaldes de agitatoriske Institutioner og deres Ledere danske Agitatorer. Aldrig har man kunnet bevise, at der drives Agitation i disse Foreninger, men Beskyldningerne opretholdes, og de benyttes ved alle mulige Lejligheder mod den danske Befolkning i Nordflesvig. Ja, mine Herrer, saaledes var det jo ogsaa, da dette Udvisningsspørgsmaal nylig var paa Tale i Landdagen, da mødte man fra Regeringens Side frem med Beskyldningerne mod Foreningerne, mod Institutionerne, mod den dansk-nordflesvigiske Presse og mod enkelte Personer, og høstede derved Bisald fra de Folk, som Regeringen altid er sikker paa, naar den foretager sig noget imod de fremmede Nationaliteter indenfor dens Grænser. Med disse Patriots Bisald ansaaes Sagen saa for afgjort. De vil mindes — navnlig de Herrer, som tillige ere Medlemmer af den preussiske Landdag, og de Herrer Rigsdagsmænd have vel læst det — at da Dr. Barth havde givet en saglig Begrundelse af Forespørgslen, maatte man fra Regeringens Side anerkende dette; men man gif alligevel den gamle Vej: Sagen selv vilde man ikke tale mere om. Man gif let hen over Udvisningerne, over Undtagelsesbestemmelserne, og hvorhen? Til Anklage mod Personerne, som man mente at kunne faa fat paa, særlig mod een Person. Man angreb Landdagsmand Hanssens Person og hans Virksomhed i politisk Retning, man oplæste Sætninger, der vare revne ud af en gammel Protokol . . .

Præsidenten: Jeg afbryder Taleren. For lidt siden kaldte han med stort Eftertryk dem, der rette visse Bestyldninger mod Repræsentanterne fra Nord-slesvig, „Løgnere“; nu siger han, at den kgl. preussiske Statsregering i Landdagen har fremsat lignende Bebrejdelser mod disse Personer. Det er ikke tilladt. Taleren maa ikke her kalde Medlemmerne af en Forbundsregering „Løgnere“. Jeg kalder ham derfor til Orden.

Johannsen: Hr. Præsident, jeg har ikke sagt, at den kgl. preussiske Regering har skildret Landdagsmand Hanssen som en Person, der driver Landsforræderi; jeg har sagt, at den kgl. preussiske Regering som saa tidt før gif uden om Sagen ved at angribe Personen. Det er dog noget helt andet end at bestylde den kgl. preussiske Regering for at have skildret Hanssen som en Person af den Slags, jeg omtalte før.

Præsidenten: Hele Huset har vistnok ligesom jeg haft Indtryk af, at Rigsdagsmanden med stor Behændighed har prøvet paa at bebrejde Medlemmerne af den kgl. preussiske Regering, at de fare med Løgn. Jeg tror endog, at Rigsdagsmanden selv i sit stille Sind er overbevist om det. Jeg hævder altsaa fuldt ud, at jeg har kaldt ham til Orden.

Johannsen: Mine Herrer! jeg maa alligevel ved denne Lejlighed og til Trods for denne Afbrydelse komme tilbage til Forhandlingen i Landdagen. Jeg kan ikke her vente noget Svar fra Regeringens Side og maa altsaa antage, at Rigsregeringen i givet Tilfælde vilde have givet det samme Svar, som blev givet der. Ja, jeg vil ikke tale mere om den preussiske Regering, jeg vil kun fremhæve, at den i Kampen mod Forespørgslen og i sine Paastande om den danske Agitation i Nord-slesvig fik hurtig Hjælp fra en Side, hvor den altid kan faa den, og denne Hjælp bestod i, at man oplæste nogle „frygtelige“ Almanakhistorier af en dansk-nord-slesvigsk Almanak og fremviste nogle „skrækindjagende“ Billeder af denne Almanak. Derved fik den det til at løbe

koldt ned ad Ryggen paa Landdagens store Flertal, og vi forstod, paa hvilken Side Flertallet fandtes. — Ja, jeg kommer ikke tilbage til slige Beskyldninger, jeg siger kun: man, angreb Personen, og Sagen selv var hurtig glemt. De Angreb paa Personer og Foreninger hos os, der faldt som en Haglbyge, vare for en stor Del løsrævne Sætninger af et gammelt Smædeskript*) mod Danstheden i Nordflesvig, et Skrift, der indeholder uendelig mange Usandheder, ja, her har jeg Lov til at sige Løgne (Munterhed) i Massevis, et Skrift, som viser umaadelig Ukendskab til vor Befolkning. Men man kan heller ikke vente mere af dette Skrift, thi Forfatteren beder selv i Indledningen Læseren om at se paa det som samlet sammen i en meget kort Tid. Han kendetegner det selv bedst ved at kalde det en improviseret Digtning. Man havde altsaa kun en improviseret Digtning som Grundlag for Anklagerne mod den nordflesvigiske Befolkning. En anden preussisk Statsminister, Hr. v. Miquel, tog til Orde for at forsvare de Kjøllerste Forholdsregler og Udvisninger. Hans Tale var kort, men kunde have været endnu kortere. Han sagde følgende: „Jeg tror, at det Spørgsmaal, som De skal afgøre og danne Dem en bestemt Mening om, allerede er fuldstændig klart, og at det næppe gøres nødig at tale mere om det. Jeg tror, at enhver af os, der ikke allerede før var inde i Sagerne, nu har et fuldstændig klart Billede af Tilstandene i Nordflesvig, og jeg er overbevist om, at den sidste Talers sagkyndige Foredrag, der helt igennem var en objektiv Fremstilling, vil have gjort Indtryk paa enhver, der er her til Stede.“

„Den sidste Taler“ var Grev Moltke**), denne Greve med det ædle Navn. Han kom galopperende paa sin patrio-

*) Taleren sigter hermed til en eller flere Bjecer udgivne af H. Strackerjan.

**) Grev Otto Julius Moltke, fhv. preussisk Major, Søn af Grev Magnus Theodor M. og en Komtesse Wedel-Zarlsberg fra Norge.

tiste Ganger, da de patriotiske Bølger gik højt. Jeg tænkte, han vilde hjælpe den stakkels Tolder eller Synder, men han kom ikke af den Grund. Han kom ikke for at frelse, denne Greve af dansk Afstamning. Ham var det, der holdt den Tale, som Minister v. Miquel pegede paa, men hans Tale var kun en Dplæsning af nogle løsrevne Sætninger af den nævnte improviserede Digtning. Andet var det ikke. Og naar det er tilstrækkeligt og anses for god Begrundelse, saa har man fra preussisk Side let ved at forsvare Forholdene hos os.

Pressen og Foreningerne beskyldes for dansk Agitation, og vore Banker og Sparekasser kaldes dansk-agitatoriske Institutioner. Pressen staar under den almindelige Presselov, Den kan vel gerne blive lidt skarp i Kampen; men det er sædvanlig kun Genlyd fra Skoven. Foreningerne staa under Foreningsloven, og al deres Gøren og Læden overvaages af Politiet. Naar saadanne ikke beviste Beskyldninger ere nok til at retfærdiggøre Udbisningerne af danske Undersaatter hos os og til at begrunde ny, haarde Politiforholdsregler som nødvendige, saa gad jeg sige: „O tempora, o mores!“ (O Tider, o Sæder!) Mine Herrer, Forholdene hos os have udviklet sig saaledes, navnlig som Følge af de forskellige Anordninger, der lidt efter lidt ere blevne indførte mod Befolkningens Sprog. Tænk Dem en Befolkning med eget Sprog som den nordflesvigiske! Den ser sit Sprog truet paa alle Kanter. „Na“, siger den preussiske Regering, „Nordflesvigerne kunne jo tale Dansk, saa meget de ville, deres Sprog ville vi slet ikke udrydde.“ Ja, det vilde heller ikke være let at forbyde os det. Jeg ved ikke, hvorledes man skulde bære sig ad med det; men den Forfølgelse mod Sproget, man har drevet mange Aar og driver endnu den Dag i Dag, tyder paa, at man tænker helt anderledes, end man taler. Straks efter 1864 blev Rets sproget for det første Tysk; nogle Aar efter blev Forvaltnings sproget Tysk, og efterhaanden naaede man til den nuværende Tilstand: at det danske Sprog, Folkesproget, Modersmaalet sættes til

Side i Folkeskolerne, saaledes at der nu kun gives 4 Timer dansk Religionsundervisning. Saaledes ere Forholdene, og alligevel paaftaar man, at man ikke vil fratage Nordslæbigerne deres Sprog. Da man 1864 i London forhandlede om Afstaaelsen af Hertugdømmet Slesvig, skrev den daværende preussiske Førsteminister, v. Bismarck, til Preussens Repræsentant i London bl. a. følgende:

„Den engelske Regerings Frygt for, at der nu med Hensyn til den danske Nationalitet og det danske Sprog kan opstaa lignende Misforhold som før med Hensyn til det tyske, maa afvises som aldeles ugrundet.“

Et stort Ord af en stor Mand! Kun Skade, at Gerlingen slet ikke vil svare til det store Ord. Kort Tid efter, at et fremmed Sprog var blevet Retsprog hos os, hændte det, at en Lysker, en Professor (Tilraab) — ja, ja, en Professor (Munterhed), en Kollega til d'Hrr. Delbrück, Poulsen og Raftan, en ægte tysk Mand, i Herrehuset i Wien fik Lejlighed til at sige følgende store Ord:

„Domstolene ere til for Folkets Skyld, ikke Folket for Domstolenes. Folket har Ret til at dømmes i deres eget Sprog. Det er et Hensyn, som Folket har Ret til at kræve, at Kendelsen kundgøres det i Original og ikke i Oversættelse.“

De tyske Østerrigere og ligeledes Tyskerne i Riget — ja ogsaa andre glædede sig over dette smukke store Ord; men i det tyske Rige anvendtes det ikke.

Da man havde gjort Tysk til Forvaltningsprog og afskaffet det danske Modersmaal som Undervisningsprog i Skolen, henvendte den danske Befolkning i Nordslæbvig sig flere Gange i Petitioner med Tusinder og atter Tusinder af Underskrifter til Regeringen og Folkerepræsentationen og bad om Ændring, især af den sidste og haardeste Bestemmelse, Anordningen af 1888. Man slog saa meget af paa sine Forbringere, at man tilsidst kun bad om ugentlig to Timers Undervisning i Modersmaalet, sandelig et beskedent Ønske; men end ikke dette Ønske opfyldtes. Saa mente man at

maatte hjælpe sig selv med Hensyn til Børnenes Undervisning i Forældrenes Sprog, i Modersmaalet. Man danne de Foreninger til Beskyttelse og Bevarelse af det danske Sprog i Nordflævig; der oprettedes Bogsamlinger og uddeltes Bøger o. s. v. Det kaldes nu antitysk, dansk Agitation. Men hvorledes kan det at virke for Modersmaalets Bevarelse i Nordflævig kaldes Agitation mod det tyske Sprog, imod den tyske Nation, imod Staten? Da det nu, som sagt, var kommet saa vidt, at Børnene ikke mere i Skolen lærte at tale, skrive og læse deres Modersmaal rigtig, saa sendte Nordflævigerne deres Børn over paa de danske Skoler, fordi de danske Privatskoler, ja endog dansk Privatundervisning ikke tillades hos os.

Hvorledes kan man dog fordømme en Befolkning, fordi den i sine Bestræbelser for at holde paa sin Nationalitet gaar slige naturlige Veje, naar den naturligste Vej til dette Maal er lukket for den? Men ogsaa det betragtes hos os som strafbart.

To politisk meget virksomme Amtsdommere hos os prøve for Tiden paa at tage Opdragelsesretten fra de Forældre, som have sendt deres konfirmerede, men endnu umyndige Børn paa Skoler i Danmark. Denne i den nordflæviske Befolknings Dine store Uretfærdighed, ja Retsstridighed — thi saaledes opfatter den nordflæviske Befolkning det — volder Uro hos os; og denne Foruroeligelse af Sindene skaber den Uro, som Overpræsident v. Røller klager over. Det lille Folk deroppe kender Ordet: „Sproget er et Folks første og tillige dets sidste Eje. Med Sproget opstaar og lever det, med Sproget hører det op at være til!“ Dette Eje vil det nordflæviske Folk værne om; det vil ikke op-høre at være til. Men denne Vilje og Arbejdet for at hindre, at dette Ord opfyldes paa os, kaldes ogsaa lands-fjendtlig Agitation. Dette lille Folk føler sig uendelig dybt krænket derved, føler sit Sprog uretfærdig trængt og sine Rettigheder truede paa det værste.

Men det kan jeg sige Dem, mine Herrer: i denne ulige nationale Kamp føler det lille Folk alligevel sit Mod blive mere staalsat, sit Haab vokse og sin Tro fæstnes. Jeg ved, at mange af Dem ville ryste paa Hovedet og tænke, at det lille Folk dog har lavet sig en mærkelig politisk Tro. Men at den Tro findes, er en Kendsgerning, og at den er fremgaaet af de Forhold, jeg har skildret, vil De indse. Troen, hvad enten den er religiøs eller politisk, vokser under Forfølgelsen, styrkes i Lidelsen. Jeg siger, at baade den politiske og religiøse Tro er en Bestandighed i det, som haabes, en fast Overbevisning om det, som ikke ses.

Saaledes laa Forholdene, da Hr. v. Røller kom til os, og jeg ved ikke, at der er sket noget, som kunde give Anledning til Udvisningerne og de nye Politiforholdsregler. Hr. v. Røller har undret sig over, at ingen af den danske Befolkning søgte Foretræde hos ham. Han har ogsaa udtalt sin Forundring over, at jeg ikke kom til ham. Han sagde, at det var den onde Samvittigheds Skyld. Nej, det er ikke nogen ond Samvittighed, men en daarlig Jod, der har hindret mig i at rejse op til ham. Det er dog en vældig Forstel (Munterhed). Jeg tror heller ikke, at jeg kunde have hindret noget af det, han har gjort. Derimod ere andre Folk rejste op til ham og have givet ham Raad og skildret ham Forholdene saaledes, at jeg nok vil tro, at disse Skilbringer ikke have saa lidt Skyld i, at Hr. v. Røller har taget saa strenge Forholdsregler imod os. Der findes hos os en Forening, den tyske Forening for Nordslæsvig, hvis Formaal er at forthykke denne Landsdel. Dette Formaal kunne vi jo ikke have noget at indvende imod, naar der kun forthykkes ad privat Vej og paa en anstændig Maade. Men det gør denne Forening ikke. Vi ønske imidlertid ogsaa, at den danske Befolkning skal have Lov til at værne om sin Nationalitet og sit Sprog. (Tilraab fra Højre.) — Agitere! Ja, Agitation behøver jo ikke saa lige altid at være noget slemt. D'Hrr. agitere jo ogsaa, somme Tider endog ret kraftigt.

Det have vi jo tidt nok baade hørt og læst om. — Medlemmerne af den tyske Forening rejste, som sagt, op til Hr. v. Røller. Denne Forenings Medlemmer have Arbejdet delt mellem sig. De have f. Eks. et Angiverudvalg. Medlemmerne af dette Udvalg skulle sørge for at angive Folk hos Myndighederne. Naar en Embedsmand f. Eks. viser sig velvillig eller endog blot venlig overfor den danske Befolkning, saa bliver han bagvasket. Mangen Anklage er rejst og meget ondt voldt ved denne Forenings Arbejde. Desuden har Foreningen en Presseafdeling, som bestaar af en Flok Journalister, hvis Hverv det især er at ophidse den tyske Presse og det tyske Folk mod den lille Befolkning deroppe. Usande og falske Skildringer af Forhold og Begivenheder hos os udbrede de næsten hver Dag gennem Regeringsbladene. Det er Herrer, der ikke tage det saa nøje med Sandheden, og naar jeg en Gang imellem læser, hvad de udbrede gennem den tyske Presse, saa rinder mig et gammelt Ord i Hu — en Smule forandret kan det lyde saaledes: „Skamløse Journalister, skamløse Journalister er det, der for at røre Hjerterne bære Patriotismen til Skue med alle dens Blyder.“ Den Patriotisme, der er befængt med Usandhed, med Løgn, er en Patriotisme med Blyder. Mine Herrer! jeg er overbevist om, at disse Herrer, denne Forenings Skildringer tidt have været afgørende for Bestemmelser, som man dog havde gjort bedre i at støtte paa Indberetninger fra Landraader og andre Myndigheder, selv om disse tidt ere meget nidkære.

Den preussiske Regering og Hr. v. Røller har gjort en Opdagelse, og det er den, at en ny Slags dansk Agitation giver sig Udslag i, at man systematisk fører danske Tjenestefolk i Hundredevis ind i Landet. Men ogsaa denne Mening er grundfalsk. Det er Folkemangelen hos os og den deraf følgende højere Dagløn, der er Skyld i, at de danske Tjenestefolk saa gerne ville over til os. Det er ikke og kan ikke være en systematisk dansk Agitation. Naar dette er bleven indberettet, saa kunne Embedsmændene ikke have lavet Ind-

beretningerne, de maa være blevne lavede af andre. Forholdt det sig rigtigt med den nyopdagede danske Agitation, saa maatte mangan Amtsforstander regnes til de danske Agitatorer. Jeg kan fortælle Dem, at to Amtsforstandere have hver to danske Tjenestefolk, to andre hver fem og atter to andre hver ti saadanne Tjenestefolk. En Amtsforstander har endog af Daglejere med Familie, Karle og Piger ikke færre end tretten saadanne danske Undersaatter i sit Brød. Det er dog et Bevis for, at der ikke kan være Tale om nogen ny dansk Agitation. Det er ene og alene Folkemangelen, der har gjort det! Den har medført, at de danske Arbejdere og Arbejdersker ere indvandrede til os. Mine herrer, saaledes ligge Forholdene hos os. Saadanne Politiforholdsregler ere indførte hos os, og dog raaber vor Overpræsident: „Jeg vil have Ro!“ Men, mine herrer, hvem volder Uro, hvem har fremkaldt den? Under Hr. v. Røller er Uroen kommen. Men det vil han ikke indse. Overpræsident Hr. v. Røller er jo en personlig elstværdig Herre, men i hans Styrelse er der ingen Elstværldighed at finde. Under ham ere Udvisningerne af en venligsindet Stats uskyldige Undersaatter bleven genindført, under ham er der bleven udstødt Trusler mod danske Optanter, og under hans Overpræsidium er der bleven truet med at fratage Forældre deres Opdragelsesret. Alt dette har voldt Uro blandt den nordslæsvigske Befolkning. Hvor er nu Retten og Retfærdigheden? Og ere slike Forhold det tyske Folk værdige? Det overlader jeg til Dem, det tyske Folks Repræsenteranter, at svare paa.“

At denne Tale fandt Ørelhd hos mange tyske Rigsdagsmænd, er utvivlsomt, ligesom det er en Selvfølge, at den af alle vaagne Danske paa begge Sider Aaen blev modtaget med den hjerteligste Tak. Hvad der i Stilhed styrkede Gustav Johannsen, svækket som han den Gang endnu var af sin langvarige svære Sygdom, vil vistnok kunne spønses af saavel de foran anførte som af følgende Udtalelser af ham. Himmelfartsdag 1899 skrev han til mig: „Modtag min

hjerleligste Tak for Deres „Oplevelser i Sønderjylland“. Denne Bog er en værdifuld Gave til det danske Folk paa begge Sider Aaen. Den bærer Patriotismens umiskendelige Præg i hver Linje, og dog er enhver Meddelelse holdt saa objektiv, at Sandheden lyser ud af hvert eneste Ord. Samtidig er det lykkes at gøre Meddelelserne saa interessante, at hver enkelt fængsler Læseren. — Da jeg kom til „Uvejret bryder løs“, mindedes jeg de tunge Dage, da Budstabet om Kong Frederiks Død fyldte os med bange Anelser. Og da jeg kom til „I Fjendevold“, raabte jeg med Salmisten: „Udfri mig og red mig af de store Vand, af de fremmedes Haand, hvis Mund taler Falskhed, og hvis højre Haand er Løgnens højre Haand.“ Og saa sluttede jeg med Dem, at Gien og Takken for, at Kampen endnu staar, tilkommer „Ham, som vogtede Danmark saa længe“. — I Dag for et Aar siden var jeg meget syg og saa fra min Sygeseng Foraaret komme, i Dag nyder jeg Guds dejlige Natur ganske anderledes. Den Gang bade mange for mig, ogsaa De, min kære Ven. Gid ogsaa endnu i Dag mange maatte bede for mig, jeg behøver det lige saa fuldt nu. Deres Forbøn glemmer jeg aldrig.“ — Den 29. December 1899 skrev han: — „Ogsaa jeg havde gerne talt med Dem i Slagelse, men jeg maa jo endnu altid tage meget Hensyn til min Sundhed, og derfor forsvandt jeg saa hurtig. Gid jeg snart maatte saa Lejlighed til atter en Gang at se ind i Deres trofaste Øjne, høre Deres Røst og trykke Deres Vennehaand! Jeg er jo bleven mindre bevægelig paa Grund af min svage Fod, men ellers føler jeg mig atter kraftig til min Gerning. Denne sidste udkræver imidlertid mere og mere Arbejde, og altid har jeg Mangel paa Tid. Vor Sag fordrer mere og mere besindig Ledelse, vort Folk større og større Opmuntring. Jeg takker min himmelske Fader, at han staaede mig for Forsagthed. „Jo større Sag, des tyngre Tag“. Saa følger ogsaa — des større Sejer. Kære Ven! naar jeg tænker paa Dem, kunde jeg ønske Dem midt

iblandt os her i Kampen. Men jeg er glad ved, at De alligevel er med. De har tidt været mig en Trøst, og jeg er i Tankerne saare tidt hos Dem." — Den 21. Juni 1900 skrev han et kærligt Brev til mig i Anledning af min Hustrus Død. Han havde den Gang atter været syg, havde maattet holde Sengen eller dog holde sig inden Døre i Pintsen og var endnu ikke rask. Brevet slutter saaledes: „Aldrig glemmer min Hustru og jeg, at den kære hensøvede ogsaa var med at se til mig, da jeg laa paa den farlige Sygeseng. Særlig mindes min Hustru de trøsterige Ord, som hun den Gang talte til hende. Tak, fordi De havde taget hende med. Det er nok nu blevet stille hos Dem, kære Ven! men De vil jo kunne bære denne Stilhed i Herren, saa De ikke lammes i Herrens Tjeneste og i den Gerning, De har paataget Dem i det lidende Sønderjyllands Sag. Mindet om hende, der altid tog saa levende Del i alt, hvad der optog Dem, vil ogsaa styrke Dem til fortsat ivrigt Arbejde. Send mig et Par Ord, det vil kunne gøre godt at udtale Deres Tanker til en, der statter, hvad der bevæger Deres Hjerte, en Sjæl, som tørster efter det levende Kildevand, De ejer, og jeg vil have Gavn deraf." — Den 9. December 1900 skrev han: „Gud ske Lov, at det gik saaledes med vor kære gamle Høyer Møller*), — nu vil han med Guds Hjælp være over det værste. Mine Undersaatter have været rebelfe siden min Hjemkomst fra Kjøbenhavn, saa jeg ikke har kunnet forlade Byen og for det meste har maattet være hjemme. Nu mener min Læge dog, at der er god Udsigt til snarlig rigtig god Bedring. — De har jo set, hvorledes det gik os her med den danske Gudstjeneste, og hvorledes Konfistoriet stillede sig til de 700's Andragende. — At de danske Repræsentanter i Synoden i Rendsborg denne Gang spillede en ynkelig

*) Provst Høyer Møller var ved en Sammenkomst med os i Kjøbenhavn gledet paa en Trappe i Gangen og havde brækket sit Ben, men var nu betydelig bedre.

Rolle, har De naturligvis ogsaa læst om. Der maa nok en anden Gænge i forskellige Ting. Vor Kamp maa i alle Maader hvile paa et sandt kristeligt Grundlag, ellers fatte vi bagud. Fritænkeri er Sandbund ogsaa i vor Folketamp. O, hvor vi trænge til Eders Forbønner, I kære Guds Tjenere i vort gamle Fædreland! Tro nu ikke, at jeg ser mørkt, nej, kære Pastor Johansen, men mine Djne ere opladte og se klarere end ofte før. — Gud Fader holde sin Haand over vort Folk.“*)

Den 14. Oktober 1901 erfor jeg paa en Rejse til Aarhus, at Gustav Johannsen igen var livsfarlig syg. Paa Hjemvejen over Flensborg besøgte jeg ham den 18. Oktober. Han var meget bleg, og hans Kræfter vare, efter hans eget Sigende, i meget stærk Aftagende. Han var paa det rene med, at han atter svævede mellem Liv og Død. Han var dog fuldstændig aandsfrisk, ja endog meget livlig og modtog mig med overstrømmende Hjertelighed. Vi fik endnu en Gang en længere Samtale. Denne drejede sig først om den Sag, som laa os begge saa stærkt paa Sinde, og for hvilken han saa trofast havde kæmpet. Da jeg derved kom til at meddele ham, at jeg i et udførligt Foredrag blandt Benner i Fortrolighed havde søgt at gøre Rede for mit Syn paa den, bad han mig om at gengive ham det saa fuldstændig

*) Til hvad jeg her har meddelt af G. J.'s Breve til mig, skal jeg endnu sje, hvad Hr. Pastor Povlsen i Bovlund har fortalt mig om en Ytring af G. J. ved et Besøg hos ham paa den Tid, da han i 1898 begyndte at komme sig. Da G. J. ved et tidligere Besøg havde klaget over store Smerter i Foden, spurgte Povlsen, hvorledes det nu gik ham i saa Henseende. Han svarede: „Ja, nu skal jeg fortælle Dig, hvor mærkeligt det er gaaet dermed. Til Dig kan jeg sige det; thi Du forstaaer det og kan glæde Dig over det. Da Smerterne vare saa store, kom min Kone og jeg til at tale om, at der jo dog staaer, at naar to ere enige om at bede om en Sag, saa skal det gives dem, og saa bade vi om, at Smerterne maatte stilles, og siden den Tid har det ikke været for noget at regne imod tidligere.

som jeg kunde. Han blev dybt bevæget derved, og da jeg var færdig, bad han mig gentagne Gange indtrængende om at offentliggøre det. Jeg lovede ham da, at jeg endnu en Gang vilde gennemarbejde det og derefter, om det var Guds Vilje, opfylde hans Ønske. Derefter gik vi over til at tale om hans egen allervigtigste Sag, og vort Møde endte saa med, at jeg ligesom forrige Gang bad for ham og meddelte ham Herrens Betsignelse. Derefter omfavnede han mig med stor Kærlighed og trykte et Afkædskys paa mine Læber. I det samme kom Lægen, og vi skiltes. Dittende Dagen efter sov han ind, jeg haaber, med Guds Fred i sit Hjerte.

Digemesteren.

Et Foredrag.

For mere end et Aarhundrede siden blæste det en mørk November-Aften op til en Storm ved Hollands Kyst. Digemesteren ved det Dige, som beskyttede Byen Alkmaar og dens lave Omegn mod Havet, stod i Begreb med at følge Indbydelsen til en stor Fæst; men da Blæsten tog til, opgav han det og ilede ud til Diget. Da han naaede derud, var det allerede blevet til en vældig Orkan. Faren var saa stor, at Mandskabet stod modløst og raadvildt, men Digemesterens Komme satte atter Mod i dem, og han gik selv foran, endog til at lade sig hejse ned udenfor Diget i den rasende Brænding for at opdage og stoppe de Huller, Vandet havde brudt. Da de tilsidst ikke havde mere Materiale til at stoppe Hullerne med, toge de alt, hvad de kunde undvære af deres egne Klæder, og stode nu halv nøgne i Stormen.

Men endnu vedblev Floden at stige. — — —

Da højede den modige Fører sine Knæ, Folkene fulgte hans Eksempel, og han opsendte en brændende Bøn om Hjælp og Redning til Ham, som har Magt at sige til Stormen og Bølgerne: „Hertil og ikke videre!“ Og se, Floden begyndte at falde, og Alkmaar og hele dens Omegn var frelst.

Imens spiste og drak, sang og dansede man inde i Alkmaar og ænsede ikke den overhængende Fare.

Denne lille Fortælling stod i 1880 at læse i „Nord-slesvigsk Søndagsblad“, og jeg ser ikke rettere, end at den har Virinde til det danske Folk og ikke mindst til den danske Menighed. Hvem der som jeg paa nært Hold har oplevet begge de slesvigske Krige, vil jo nemlig vanskeligt kunne glemme, at vi til Nabo mod Syd have et graadigt Folkehav, der, naar det sættes i Bevægelse af de nationale Lidenskaber, endog er langt farligere for vort Folk og Fædreland end Vesterhavet, naar det piffes af den vældigste Storm. Alligevel er der i vort Folk en sørgelig Tilbøjelighed til at lukke Øjnene for Faren og ligesom Indbyggerne i Alkmaar heller at holde Fæst end at holde Vagt, heller at spise, drikke og more sig end at arbejde og kæmpe, vaage og bede.

Desto mere bør vi paastønne, at vi i Sønderjylland have et gennem Aarhundreder fæstnet Dige mod dette graadige Folkehav og trofaste Digevogtere, som ikke svigte.

Jeg mindes saa levende, som det var igaar, hvorledes der 1864, da den tyffe Hær trængte ind i Sønderjylland, gik et bange Spørgsmaal gennem vore Hjerter derovre, om nu virkelig det gamle Dige og dets Digevogtere kunde staa for en saadan Tørn. Naar vi imidlertid nu, efter mere end en Mennefsalder, se tilbage, kunne vi med Sandhed sige, at der indtil denne Dag er bleven kæmpet derovre med en beundringsværdig Sejghed og Trofasthed mod den fremtrængende tyffe Stormflod, kæmpet med Haab mod Haab mod den uhyre Overmagt. Kampen staar nærmest om Sønderjydernes

Moderemaal og Folkeliv, deres danske Lands- og Hjerteliv, men i Grunden gælder det hele det danske Folks Frihed og Tilværelse som Folk. Det har vist sig indtil denne Dag, at jo haardere Trykket blev, desto mere kom det til at virke som et Højtryk paa den vaagne danske Befolkning, og at jo skaanselsløse Forhøfningsbestræbelserne, jo skamløse og grusommere Undertrykkelsen blev, desto mere voksede Modstandskraften, desto mere lærte Sønderjyderne at løfte i Flok, desto omhyggeligere organiserede de Modstanden og planlagde de Arbejdet. Jeg skal ikke her dvæle ved de mange Enkeltheder, men blot minde om to ret betegnende Kendsgerninger. Den ene: at just som den hjerteløse Forordning om at berøve alle danstalende Børn Modermaalets Brug ved deres Skoleundervisning syntes at have maattet i høj Grad nedslaa den danske Befolknings Mod og Haab, sløj der et bevinget Ord af en af dens Talsmænd, Landdagmand H. B. Hanssen, om Land, der lød saaledes: „Vi have Tid at vente og kunne frejdig se Fremtiden i Møde, overbeviste om, at vor Modstandskraft ikke vil være udtømt, før det atter dages for Sønderjylland.“ Den anden: at netop da det Røllerske Regimente med sine Rølleslag mod sagesløse Personer mente for stedse at kunne lamslaa Danskheden i Sønderjylland, netop da slog Rigsdagsmand Gustav Johannsen, skønt svækket af en livsfarlig Sygdom, i den tykke Rigsdag et Slag for den sønderjydske Sag, som det aldrig før var lykkedes at levere Magen til paa den Valplads, og som gav et mærkeligt Indblik i, hvor dybt et Indtryk Sønderjydernes Kamp havde gjort selv paa gamle, haardnakkede Modstandere.

Saa meget beklageligere er det, at der ikke desto mindre endnu den Dag i Dag paa denne Side af Grænssepælene findes kun alfor mange danske Mænd og Kvinder, som hverken ret ænse den uhyre Fare eller ret paaskønne vore trofaste Digevogteres Kamp og Arbejde, ja, at der er kun altfor mange, som nok ved festlige Lejligheder ville drikke Skaaler for den sønderjydske Sag, men som hverken have Tid eller

Maad, naar det gælder om paa en eller anden Maade at vise, at de ere med, ikke blot med Mund og Tunge, men i Gerning og Sandhed.

Men hvor modige og trofaste vore sønderjydske Digevogtere end ere, saa er deres Flok dog saa lille, deres Kaar saa trange og deres Angriberes Overmagt saa overvældende, at de have det fuldeste, mest berettigede Krav paa et kærligt og trofast Rygstød hos hele det danske Folk. Der er bleven sagt af en Sønderjyde og med fuld Føje, at medens det, da Dannevirke byggedes, var Sønderjyderne, der maatte sørge for Forplejningen, det øvrige danske Folk, der gjorde Arbejdet, saa er det, som Forholdene nu ligge, Sønderjyderne, der maa gøre Arbejdet, det øvrige danske Folk, der bør sørge for Forplejningen. Derved tænker jeg dog ingenlunde blot, ja end ikke nærmest paa et materielt Rygstød. Ganste vist have Sønderjyderne ogsaa et fuldberettiget Krav derpaa, især siden baade den preussiske Regering og tyske Foreninger benytte sig af enhver gunstig Lejlighed til at opkøbe Sønderjydernes Grundejendomme for derved at gøre dem hjemløse paa deres gamle Odelsgrund. Men da Kampen, som nu føres, væsentlig er en aandelig Kamp, tænker jeg tillige og ikke mindst paa den aandelige Forplejning ved at skaffe Sønderjyderne fornøden Næring for deres danske Lands- og Hjerteliv, der under det fremmede, danskfjendtlige Herredømme maa friste saa sørgelige Kaar; thi netop derom gælder det frem for alt, at Sønderjydernes danske Lands- og Hjerteliv bevares saa sundt og livskraftigt som muligt.

„Men hvad nytter det saa dog altsammen? Er det ikke bare at forlænge Dødskampen til ingen Nytte? Den danske Befolkning i Sønderjylland er jo nu dog som et afstaaet Lem af det danske Folkelegeme dødsdømt, ja døende.“ Ja, saadanne Ord høres, ogsaa herovre. Men især er det dog Danskhedens Fjender, som histovre ved slig Tale søge at berøve Sønderjyderne Modet. Men Sandheden er jo tvært imod den, at den danske Befolkning i Sønderjylland indtil

denne Dag trods de forthvide Grænsespæle har vist sig at være det danske Folks livskraftige Arm og har som saadan netop under det fremmede Herredømme med beundringsværdig Kraft ført Børgene til Værn for hele det danske Folk, og at det er af den allerstørste Betydning for os, at den vedbliver at gøre det. Thi derom kan dog vist ingen vaagen Dansk tvivle, at hvis det — hvad Gud forbyde! — i en nær Fremtid lykkes at forthyse Sønderjyderne, og navnlig hvis dette skete, fordi vi herovre unddrog dem det Rygstød, de have saa fuldgjældigt Krav paa, da vilde den tykke Robbegærlighed vældig vokse — ligesom den tykke Hærs Mod ved Dybbøls Fald, — og da vilde Nørrejylland være stedt som det lave Land bag Diget, naar dette gennembrødes og bortskylles af Havet.

Det gælder derfor om, at Sønderjyderne saa og vedblive at have et kærligt og trofast Rygstød hos hele det danske Folk, for at de trods alt kunne vedblive at være et livskraftigt Lem af det danske Folk. Det gælder om, at hele det danske Folk trods Grænsespælene saaledes i inderlig Kærlighed bliver og vedbliver at være eet Folk, at ingen Magt i Verden kan formene det samme Lands- og Hjerteliv at pulserne igennem os alle, saa lidt som nogen Militærgrense kan forbyde Baaren at bryde igennem og bringe Lys og Liv, hvor den efter Guds Vilje skal have sin Gang og gøre sin Gerning. Men netop derfor er det af saa stor Vigtighed, at intet sneverhjertet Partivæsen faar Lov til i denne Sag at stille os ad og splitte vore Kræfter, hverken histovre eller herovre. Det maa aldrig glemmes, hvad vi sang i 1848 efter Slaget ved Slesvig:

Slutter Kreds og staar fast, alle danske Mænd,
Gud han raader, naar vi fange Sejer igen.

Men selv om vi naaede saa vidt, at hele det danske Folk, trods Grænsespælene, langt over Forventning kom til at staa Skulder ved Skulder, saa vedbliver det dog at være en Kamp med Haab mod Haab mod en uhyre Overmagt. Og

det kan derfor visseelig ogsaa ske, at vi kunne komme til at staa som Digemeesteren og hans lille Flok, da de havde gjort alt, hvad der stod i deres Magt, men Havet endnu vedblev at stige. Da gælder det om, som de, at kunne bølge sine Ræ og i ydmyg, barnlig Tro lægge sig og sin Sag i Hans Haand, som har Magt at stille Storm og Bølger og lede Hjerterne som Vandbække, hvorhen han vil. Der fortælles om en berømt engelsk Opdager, Admiral Parry, at naar han skulde ud paa sine farlige Rejser til det nordlige Ishav, var det ham ikke blot om at gøre at faa dygtige og kække, men fremfor alt troende Søfolk med. Han havde nemlig erfaret, at selv de forvovne vantro Sømænd pludselig kunde falde sammen, naar for Menneskers Dine at se „alle Sunde vare luffede“; men at netop da viste det sig allerstørst, hvad det har at sige at staa i Pagt med den levende Gud. Derom ville da vistnok alle troende danske Brødre og Søstre være enige med mig, at det vil være af den allerstørste Betydning for en saadan Kamp som den, der for Tiden føres af vore Landsmænd i Sønderjylland, dersom der hos dem udvikler sig et sundt, kraftigt og velsignet dansk Kristenliv og Menighedsliv, der mere og mere kommer til at gennemsyre den danske Befolkning og ikke mindst dem, der med Føje kunne betegnes som dens Digemestre i Kampen mod den tykke Stormflod. Det er dermed ingenlunde min Mening at ville nedsatte Guds Riges Sag til et blot Middel til Nationalitetens Bevarelse og Udvikling. Nej, det er netop min Overbevisning, at ligesom paa den ene Side „Gudsfrøgt er nyttig til alle Ting“, saaledes vil Kampen for Sandhed og Ret i det nationale, naar den føres i kristelig Aand, langt fra at fylde Sindene med Bitterhed og Had, faa en velsignet Betydning for den danske Befolknings Kristenliv og Menighedsliv, ja vil kunne blive til sand Velsignelse selv for dens Fjender og Undertrykkere.*)

Men netop i den Retning have Sønderjyderne saare

*) Se Tillæg II.

trange Kaar at kæmpe under. Man hører ikke saa sjældent troende Mennesker herovre fælde haarde Domme om Sønderjyderne i kristelig Henseende, især for at undstykke deres egen Lunkenhed og Ligegyldighed overfor deres sørgelige Nødstand. Det er let nok at udstynge saadanne Domme; men det var dog kristeligere og kærligere at undersøge, baade hvad der taler til deres Undstykning, og hvad der af den danske Menighed paa denne Side af Grænseløbene kan og bør gøres for at styrke og nære deres danske Kristenliv og Menighedsliv — og saa vise sin Kærlighed til dem i Gerning og Sandhed, alt som Gud dertil giver Naade.

Det vil da navnlig ingen, der er af Sandhed, kunne nægte, at det har været til stor Skade for det danske Menighedsliv i Sønderjylland, at Tyskerne alt før Wienerfreden fordrev næsten alle danske Præster*), og at de fleste af de tyske Præster, som afløste dem, i den Grad krænkede den danske Befolknings Sandhedskærlighed og Retfærdighedsfølelse ved fra Prædikestolene at lovprise Oprøret og Erobringskrigen, at mangfoldige Kirker i lang Tid stode næsten tomme. Dertil kommer, at den preussiske Statskirke ikke undser sig ved at kræve af Præsterne saa vel som af Lærerne, at de skulle være Regeringens villige Redskaber til i Skolen og Kirken at undertrykke og fortrænge det danske Mødermaal og det danske Aands- og Hjerteliv uden Hensyn til de sørgelige Følger deraf for Kristen- og Menighedslivet, og at desværre kun altfor mange af dem have været i den Grad villige Redskaber dertil, at de derved ere komne til i den i national Henseende vaagne danske Befolknings Øjne at staa som uretfærdige Undertrykkere af, hvad der er deres Menigheders uomtvistelige Ret ikke blot ifølge Folkeretten og højtidelig

*) Da der derom hersker noget uklare Forestillinger, tillader jeg mig at henbise til et af mig udgivet lille Skrift: „Oplevelser i Sønderjylland“, W. Prior, Kbhvn. 1899, især S. 72 ff. og S. 136 ff.

beforne Traktater, men ifølge Guds Kærligheds kongelige Lov*). Dette staar i nøje Forbindelse med den tyffe Selvforgudelse, hvis Bølger siden Bismarcks Tid gaa saa højt, og som selv paa hellig Grund har givet sig saa mange forargelige Udslag. Det er i saa Henseende et ret mærkeligt Tidernes Tegn' for Sønderjyllands Bedkommende, at der under den Røllerste Periode en Tid for Alvor var Tale om at forflytte den finere slebne og mere forsigtige Fortjftningsmand Raftan til Holsten og i hans Sted at indsætte den hensynsløseste Fortjftningsprædikant indenfor hele Præstestanden, Pastor Jakobsen i Skjærbæk, som Superintendent i Hertugdømmet Slesvig. Til Belysning af hans kristelige Hyrdekærlighed skal jeg af mangfoldige Kendsgerninger kun nævne een. I et Foredrag „Hammer og Ambolt“, som han holdt i Brøns Kro, udtalte han som en uomstødelig, selvfølgelig Sandhed, at „den maatte være en Nar, som vilde finde sig i at være Ambolt, naar han kunde være Hammer“, og grundede derpaa det begejstrede Udraab: „Hil dig, Kejser! knus dine Fjenders Hoved!“ Da en Indsender i „Heimdal“ foreholdt ham, at dette Dogme ikke stemte vel overens med det Korsets Evangelium, han var sat til at prædike, henviste han til Joh. 2. Kap. og drog deraf, at Jesus uddrev de handlende af Templet, den Slutning, at Herren just foretrækker raske Gutter med staalsat Haand, og gentog saa, nærmest med de danske Blade i Sønderjylland for Øje, sit Udraab: „Hil dig, Kejser! knus dine Fjenders Hoved!“ med Tilføjelse af Ordene: „som Mjølner Rimthurserne.“ Man mindes derved uvilkaarlig om saadanne moderne stortyffe Talemaader som: at forkynde Kejserens Evangelium med pansret Næve, ja som Hunnerne og Attila.

Under saadanne Forhold vil man kunne forstaa, at der i den vaagne danske Menighed har rejst sig en Frimenighedsbevægelse, og at denne, jo ihærdigere Statskirken arbejder

*) Se Tillæg I.

paa at fortrænge Moderſmaalet, ſelv fra Religionsunderviſningen og fra Gudſtjeneſten, vinder i Styrke, uagtet Statskirken ſandelig heller ingenlunde har været kræfen i Valget af Midlerne til at hæmme og undertrykke den. Blandt de mange Kendsgerninger i ſaa Henſeende ſkal jeg ogſaa her kun minde om een, nemlig den, at man trods den ved Grundloven hjemlede Religionsfrihed under Vaaberaabelſe af en gammel Anordning, der ſelvfølgelig var ophævet ved den tyſke Grundlov, forbød Brugen af Frimenighedernes Kirker i Bøvlund og Haderslev og derved paanødte dem en fleraarig, koſtbar Proces, indtil endelig en Højſteſeretsdom fuldkaftede det grundlovſtridige Forbud. Hidtil er det dog endnu iſær kun den grundtvigſke Retnings Tilhængere, ſom ere udtraadte af Statskirken. En Hovedgrund hertil maa viſtnok ſøges i den nordſleſvigſke Befolknings i høj Grad konſervative og lovlighede Karakter, der ſtaar i nøje Sammenhæng med dens indgroede Uvilje mod det ſleſvigholſtenſke Oprør, og ſom ogſaa stærkt har præget dens Kamp for ſin nationale Ret under det fremmede Herredømme. Hos en Del af Befolkningen hidrører det tillige fra den Eløvhed i kirkelig Henſeende, ſom er bleven avlet og næret af de foran nævnte ſørgelige Forhold. Hos en anden Del af Befolkningen ſtaar det derimod i Forbindelſe med en Indremiſſionsbevægelse, ſom ledes af Statskirkepræſter, og ſom i hvert Fald taales af Myndighederne, ſagtens i Haab om, at Udtrædelse af Statskirken derved vil hindres. Hvem der er nøjere kendt med Forholdene kan ikke tvivle om, at der for alle dem, ſom forblive i Statskirken, vil være en vokſende Fare for at tage Skade paa deres danſke Lands- og Hjerteliv, dels fordi Statskirkepræſterne ere under et ſaa stærkt Tryk fra Regeringens Side, dels fordi ſaa mange af dem ere ſaa betagne af den tyſke Storhedſvimmel, at de ſlet ikke ville forſtaa det uretfærdige og ukærlige i at undertrykke en erobret Befolknings Nationalitet, dels endelig fordi den preuſſiſke Statskirke-Pietiſme kun er altfor tilbøjelig til at betone Ordet „førſt

Guds Rige!" paa en faa falsk Maade, at det derved forties og fortønes, at Guds Rige som en hellig Surdejg skal gennemsyre hele Livet og i alle Forhold, ogsaa de borgerlige og nationale, lære Mennesket at elske sin Næste som sig selv. At saadanne preussiske Statskirkepræster alt hos mange troende Sønderjyder have svækket Ansvarfølelsen i Henseende til deres og deres Børns og deres Landsmænds nationale Ret og Pligt ved at indbilde dem, at det er en utilladelig Politif at værge sit danske Lands- og Hjerteliv paa Lovens Grund og med Sandheds og Kærligheds Vaaben, kan vist ikke betvivles. Det gælder derfor om i Tide at modvirke, at Udviklingen af et sandt og sundt dansk Menighedsliv berøves netop deres Bistand, som dog bedst burde vide at forene, hvad Kristne aldrig tør stille ad: „at give Kejseren, hvad Kejsersens er, og Gud, hvad Guds er“.

Af desto større Betydning er det, at den danske Menighed i Sønderjylland faar et kært og trofast Nygtød hos hele den Del af den danske Menighed, som kan glæde sig ved at leve under friere og bedre Kaar. Det gælder om, at vi lære af den barmhjertige Samaritan at gyde Olie og Vin i den Brodermenigheds Saar, som er falden blandt Røvere, i Stedet for som Præsten og Leviten at lade dens Rødstand uanset og blot se at hytte vort eget Skind. Her foreligger i Sandhed en Opgave, som ingen troende dansk Kvinde eller Mand, Lærer eller Præst og allermindst nogen af den danske Menigheds ledende Mænd, hvilken kirkelig Retning de tilhøre, kan lade ligge uanset uden at paadrage sig et alvorligt Ansvar baade overfor det danske Folk og overfor den danske Menighed.

Saa vidt skønnes, gælder det om, at der gøres alt, hvad der staar i vor Magt, for at Forbindelsen mellem den danske Menighed paa begge Sider af Grænsepælene bliver saa levende, at disse derved berøves deres Magt til at sønderlemme den. Det vil i saa Henseende være af ikke ringe Betydning, at man i altid større Omfang dertil benytter alle

de Midler, som den danske kristelige Literatur — Blade, Tidsskrifter, Bøger o. s. v. — kan yde til at bevare og fremme Samlivet, som ogsaa en altid livligere Brevveksling mellem troende Danske paa begge Sider af Grænsen. Dog vil dette kun være en Nødhjælp, selv om den benyttes i en langt større Udstrækning end hidtil. Som en anden Nødhjælp vil jeg nævne dette, om det kan lykkes en og anden troende dansk Lægmand eller Præst, som ikke har preussisk Undersaatsret, at gæste Sønderjyderne med et godt Ord. Hvem vil ikke gerne unde Brødrene derovre den Glæde! Men slikt vil vanskeligt kunne ske uden Myndighedernes Tilladelse, og denne vil sikkert blive nægtet, saasnart de mærke, at sliige Besøg støtte Udviklingen af et sundt og kraftigt dansk Menighedsliv; og forsaavidt saadanne Besøg ske med Myndighedernes Tilladelse og Haand i Haand med preussiske Statskirkepræster, vil der være en dobbelt Fare forbunden dermed. Dels ville Dansthedens Fjender benytte dem til at give det Udseende af, at de danske Gæster ikke alvorligt misbillige Myndighedernes fremstridende Undertrykkelse af Modersmaalet endog ved Religionsundervisningen*) og Gudstjenesten, dels ville de benytte dem til at skærpe Modsatningen mellem de kirkelige Retninger og derved svække den danske Menigheds Modstandskraft imod Fortrystningen, medens det netop ligeoverfor den stærke Fjende gælder om at staa Skulder ved Skulder, naar man ellers i Sandhed er omvendte og troende Danske. Det hører til mit Livs dyrebareste Minder, at jeg har haft mange inderlig kære troende Venner i de forskellige kirkelige Lejre i den danske Menighed. Jeg skal eksempelvis blot nævne to af dem. Først min Ungdoms faderlige Ven, Peter Andreas Fenger, den nidkære Præst med den „storstilede Enfold“, en af Grundtvigs ældste og vistnok kæreste Disciple; dernæst min Ven fra en noget senere Tid, Wilhelm Beck, Isbryderen med det bløde

Vennehjerter. Hvad vi end have set forskelligt paa, har det dog ikke hindret os i at bevare et trofast og fortroligt Ven-
skab lige til det sidste*) og at arbejde kærligt sammen, baade
hvor det galdt Guds Riges Sag, og hvor det galdt vore
lidende Landsmænd i Sønderjylland. Hvor vilde det glæde
mig i min Livsaften, om det under det svære Forhold til
Statsmagten i Sønderjylland mere og mere maatte lykkes
alle arlige, trofaste troende Danske, trods alt hvad mindre
væsentligt der skiller, at støtte og styrke hverandre i Kampen
mod dem, som ville undergrave og undertrykke det sunde,
livskraftige danske Menighedsliv derovre.

Af den allerstørste Betydning for det danske Menighedsliv
i Sønderjylland vilde det, saa vidt jeg skønner, være, om
det ved Guds Naade maatte lykkes at finde altid flere troende
danske Mænd og Kvinder, yngre eller ældre, med preussisk
Undersaatsret, som egne sig til at blive det danske Menig-
hedslivs aandelige Støtter og Ordførere i deres Hjemstavn,
og disse saa herovre hos de Trosfæller, som de nærmest dele
kristeligt Livsryn med, finde kærlig Modtagelse og saa en til
dette Tjemed svarende aandelig Uddannelse, baade i kristelig
og i national Henseende. Jeg fremhæver med Flid
begge Dele. Man klagede i sin Tid i Sønderjylland over,
at unge Mænd, som sendtes til danske Højskoler under den
stærke Frihedsbevægelse herovre, gik tabt for den sønderjydske
Sag, fordi de ikke, naar de kom hjem, kunde finde sig i de
trangere Kaar i saa Henseende i deres Hjemstavn og derfor
udvandrede. Den Klage hører man, saa vidt jeg ved, ikke
mere. Derimod høres der en anden Klage, nemlig den, at

*) Det var mig usigelig kært at erfare, at mit Navn var et af
dem, Fjender nævne med Kærlighed paa den Dag, han kaldte:
„den glædste Dag i mit Liv“, nemlig hans Dødsdag, og lige-
saa, at det sidste korte Brev, jeg modtog fra Bet som dødsdyg
Mand, slutter med de Ord: „Ja, blot dette, for at Du skulde
vide, hvor meget mit Hjerte er bundet til Dig.“

troende unge Mennesker, som tilbringe en Tid herovre i saadanne troende Kredse, som ikke have faaet Syn paa og Hjerte for den sønderjydske Menigheds ejendommelige N dstand, naar de vende hjem, blive et let Bytte for de preussiske Statskirkepr stere's Fortrystningsiver. Det gælder derfor om, at hele det brede Lag af den danske Menighed ganske anderledes end hidtil bliver fortrolig med den sønderjydske Menigheds N dstand og med den store Betydning, som Kampen derovre har baade for det danske Folk og for den danske Menighed, og at de derved ledes til at omfatte denne store og betydningsfulde Sag med altid inderligere og offervilligere Kærlighed og med altid mere vedholdende og brændende Forbøn. Det er mig k rt at benytte denne Lejlighed til at give min hens vede gamle Ven Wilhelm Beck det Vidnesbyrd, at netop denne Sag i de sidste Aar af hans Liv laa ham særlig stærkt paa Sinde, og det vil derfor være mig dobbelt k rt at erfare, at hans Arvtagere som kirkelige Vejledere ogsaa i dette Stykke ville bevise deres Kærlighed til den gamle Fører ved at træde i hans Fodspor.

Men hvis det nu ved Guds Naade endog langt over nogens Forventning lykkes at udvikle et sandt og sundt og velsignet dansk Folke- og Menighedsliv og en saa levende Forbindelse mellem Hjerterne paa begge Sider af de politiske Gr nsep le, at disse derved i højeste Grad berøves deres Magt til at s nderlemme det danske Folk og den danske Menighed, tør vi saa haabe at opleve den store Glæde, at ogsaa det politiske Gr nsefjel vil forsvinde? Jeg mener, at den Sag maa vi helst i al Ydmyghed lægge i den store himmelske Overdigemesters H and. Hvad enten det sker, mens mine D ne ere aabne, eller ikke, saa er jeg dog fuldv s paa, at den Stund det kan ske til sand Velsignelse for det danske Folk og den danske Menighed, da vil det ske, og da der hos Ham ikke er Person's Anseelse, er jeg tillige overbevist om, at det vil ske paa en saadan Naade, at det ogsaa

kan blive til sand Velsignelse for det tyske Folk og det tyske Menighedsliv. Det kan da sandelig heller ikke være til sand Velsignelse for noget Folk eller for nogen Menighed at undertrykke og forurette en Befolkning af fremmed Nationalitet i et erobret Land, allermindst naar det er denne Befolknings højeste og ædleste Ret, der hjerteløst trædes under Fødder*). Hvad derimod den undertrykte og forurettede Part angaar, da ved jeg af Erfaring, at man godt kan have Guds Fred og Glæde i sit Hjerte selv under de trangeste Kaar. Det vil derfor i hvert Fald være af den allerstørste Betydning for vore sønderjydske Brødre og Søstre, dersom de hente deres Styrke til Striden fra et sandt og sundt Kristen- og Menighedsliv, og de ville da med „de helliges Tro og Taalmodighed“ kunne vie paa Herrens Time i denne som i al anden Ve og Vaande. Endelig staar det fast, at jo inderligere Sønderjydernes og vore Hjerter ere sammenknyttede i en hellig Kærligheds Vaand, desto dybere Sandhed vil der være deri, naar vi forene os til med Salmisten at raabe: „Herren har gjort store Ting imod os, vi ere blevne glade. Hjemfør, Herre, vore fangne, lig Sydlandets Strømme.“

*) Se Tillæg II. — Det Indtryk, som Mishandlingen af polske Børn og deres Forældre i Breznia har gjort i hele Europa, er en alvorlig Paamindelse i saa Henseende.

Tillæg.

Tre Bladartikler.

I.

I Oktober 1899 leverede jeg efter Pastor Schack's Anmodning en lille Anmeldelse til „Maanedssblad for den danske Folkekirke“. Slutningen af denne Bladartikel blev gengivet i de danske Blade i Sønderjylland. Den løb, som følger:

— — — „Det vil ganske vist være den, der er fortrolig med sønderjydske Forhold, let at opregne et meget stort Antal Navne paa Præster, som have gjort sig til kun altfor villige Medskabere i den nationale Undertrykkelses Tjeneste; men desto større Uretfærdighed vilde det være at skære alle Præsterne siden 1864 over een Kam. Der maa selvfølgelig være og er virkelig ogsaa stor Forfælt. Der findes baade troende Præster og Præster, som have Øje og Hjerter for deres Menigheders nationale Ret. Paa den anden Side bør det stærkt betones, at selv troende tyske, tyssindede og tyssdannede Præster have overordentlig store Vanskeligheder at overvinde for at blive for deres danske Menigheder, hvad de gerne skulde være, og vinde den danske Befolknings Tillid.

Det er dem sandelig ingen let Sag, især da de to Nationaliteter staa saa fjendst mod hinanden, at efterkomme den pauliniske Fordring: at være som en Dansk iblandt Danske for at vinde Danske for Guds Rige. Ikke blot lægger Sproget og den forskellige Folkeejendommelighed, der ogsaa gør sig gældende paa det religiøse Omraade, dem store Hindringer i Vejen. Hvad der i en umaadelig Grad forøger Vanskelighederne, er den Omstændighed, at den preus-

jiste Regering venter og kræver af dem, at de skulde være villige Redskaber i Fortyftningens Tjeneste. Det er i saa Henseende opløsende, hvad der for nylig tildrog sig ved en Synodeforhandling i Sønderborg i Anledning af et Andragende om, at der dog i det mindste maatte tilstaaes de danske Børn to ugentlige Timers Undervisning i dansk Sprog. Synodens Formand, Provst Reuter, forlangte, at Andragendet uden videre skulde afvises „som Politisk“; men Afstemningen gik ham imod. I sit Forsvar for Andragendet udtalte en sønderjydsf Lægmand*) først sin Forundring over, at Kultusministeren havde kunnet sige, at der ingen som helst Grund var til at indføre Undervisning i dansk Sprog; og for saa vidt Ministeren havde beraabt sig paa en Indberetning, lydende paa, at „det ikke forvolder nogen Ulempe ved den danske Religionsundervisning, at Børnene ikke faa nogen Undervisning i dansk Sprog“, anførte han derimod, at selv den tyfste Professor Hanel i Rigsdagen havde betegnet denne Indberetning som falsk og stridende imod Sagens Natur, idet „først en pædagogisk Vejledning i Modersmaalet gør Børnene modtagelige for den høje og dybe Følelsesverden, som vi kalde Religion“.

Til Slutning henvendte han en indtrængende Bøn til de tilstedeværende Præster om at støtte Andragendet. „De vil ved at stemme for det“, sagde han, „erhverve Dem Deres Menigheders Tak, medens De ved at stemme mod Andragendet ligesom lægger Kniven paa Struben af Deres Menigheders Modersmaal, der ogsaa er flere af Præsternes eget Modersmaal. Man vil beskynde os for, at vi kun have politiske Formaal for Dje. Men er det Politisk, at vi elske det Modersmaal, som vi have taget i Arv efter Fædrene, og som vi gerne ville forplante til senere Slægter? Man taler og skriver meget i vore Dage om Majestætsfornærmelse. For mig staar den foreliggende Sag saaledes, at det er Majestætsfornærmelse mod Herrernes Herre og Kongernes Konge, naar man vil hade og mistænke os, fordi vi elske det Sprog, som vi have modtaget af ham.“

Hertil svarede Provst Reuter: „Vil nogen gøre dette til en Samvittigheds Sag, maa det være hans Sag. For mig er det, da Regeringen har stemplet det som politisk,

*) Andreas Raad, Mindebjerg paa Als.

en Sag, hvormed jeg ikke kan befatte mig." Afstemningen gik ham dog atter imod. Foruden de allerfleste Lægmand stemte seks Præster, deriblandt Claussen af Dybbøl og Lawack af Ulkebøl, for Andragendet, hvorimod de øvrige Præster fulgte Provst Reuter. Kan det undre nogen dansk Kristen, at det under saadanne Omstændigheder kan falde den danske Befolkning svært at fatte Tillid til de preussiske Statskirkepræster, især da det er en Kendsgerning, at selv troende danske Lægfolk af tyst-pietistiske, preussisk dresfereede Provster og Præster have ladet sig hilde i den Bildfarelse, at det er en høndig Politik at være med til at værne om det danske Modersmaal, hjælpe unge Sønderjyder til paa danske Efter-skoler og Højskoler at faa en bedre og sundere Næring for deres danske Lands- og Hjertelig end den, der bydes dem i Skoler, hvor Undervisnings sproget er tyst, og hvor hele Undervisningen gaar ud paa at fortykke dem, fremdeles at fikre sig danske Talsmænd i den tyste Migsdag og den preussiske Landdag og lignende Formaal? Det synes da heller ikke vanskeligt at forstaa, at den danske Befolkning er paa sin Post selv overfor en fri indre Missionsbevægelse, fordi dennes nødtvungne Forbindelse med saadanne Præster og Provster, om end mod flere af Ledernes Ønske og Vilje, er bleven benyttet til at berøve Kampen for Modersmaalet og det danske Lands- og Hjertelig saadanne Medkæmpere, der netop som omvendte og troende Mennesker burde være Sandhedens og Retfærdighedens bedste Støtter og Talsmænd hos Gud og Mennesker.

Men netop derfor har det gjort et godt og glædeligt Indtryk paa mange og navnlig paa mange troende Sønderjyder, at Formanden for indre Mission i Danmark, Pastor Wilhelm Beck, ifjor i en udførlig Afhandling, der blev gengivet i de sønderjydske Dagblade, indskærpede Betydningen af Kærligheden til sit Folk og sit Modersmaal, og at Sønderjyden H. Chr. Beck ved sit Foredrag ved Ungdomsmødet i Herning om Kristendom og Nationalitet, der er bleven gengivet i „Nordslesvigsk Søndagsblad“, og gamle Anders Stubkjær ved sit varme Indlæg i „Kristeligt Dagblad“ ere gaaede frem i hans Fodspor. Det vil jo nemlig være af Betydning baade for det danske Folk og for den danske Menighed, at den levende Forbindelse mellem Guds Børn paa begge Sider af de politiske Grænsespæle, uanset, hvilken kirkelig Retning de tilhøre, ikke blot bevares, men knyttes altid inderligere og

fastere, og at den gensidige Kærlighed navnlig faar sit Udslag i gensidig Forbøn og deri, at Menigheden baade her og hist indbefatter hele den danske Menigheds og hele det danske Folks baade aandelige og timelige Vel i sine daglige Bønner. Sker dette, vil man ikke nøjes med en Kærlighed med Mund og Tunge, ikke heller vil man fristes til herovre at hjælpe Dansthedens Fjender med at kaste med Sten efter „Manden, som er falden iblandt Røvere“, i Stedet for efter den barmhjertige Samaritans Exempel at være med til at forbinde ham og gyde Olie og Vin i hans Saar, eller til derovre at regne det for god dansk Kristendom at slippe Kærligheden til sit danske Modersmaal og Omsorgen for det danske Lands- og Hjertelig, ja at lægge alle dem for Had som lutter vantro og uomvendte Mennecker, der mandig og trofast kæmpe for, hvad der bør være alle danske Kristne helligt og dyrebart.

II.

Den paulinse Fordring til de tyske Præster i Nordfllesvig.

En Meddelelse i de danske Blade i Sønderjylland.

Som jeg erfarer, har det fremkaldt heftige Angreb paa mig i den tyske Presse, -- saaledes i „Flensburger Nachrichten“ og „Nord-Ostsezeitung“, — at jeg i en Artikel i „Maanedssblad for den danske Folketirke“ har fremstillet det som en paulinse Fordring til enhver tysk Præst i Nordfllesvig, at han bør være de Danske som en Dansk for at vinde Danske for Guds Rige, uagtet jeg dog med Flid har fremhævet, hvad der paa Grund af, at de to Nationaliteter der staa saa fjendst imod hinanden, maa gøre de tyske Præster det særlig vanskeligt at fyldestgøre denne ideale Fordring.

At nu et saadant Krav har forarget alle dem, hvis Kristendom paa moderne, tysk-pietistisk Vis i den Grad svæver i Luften, at de indbilde sig, at en tysk Præst i en dansk Menighed i Nordfllesvig, trods Herrens Ord, at ingen kan

tjene to Herrer, baade som en god Kristen og en ærlig Præst kan trofast træde i den barmhjertige Samaritans Fodspor og tillige gøre sig til et villigt Redskab for en Politik, der hylder Barbaren Brennus's ægte hedenfse Grundfætning, at mod de overbundne tør man tillade sig alt, — det forundrer mig aldeles ikke. Det beviser kun, at et djævt Sandhedsord har ramt der, hvor Han har haft Brug for det, hvem ingen politiske Grænssepæle formaa at stænge ude, om der end staa nok saa mange Millioner Bajonetter bag ved dem.

Derimod tvivler jeg om, at nogen tyfsk Præst i Nordflesvig, som er af Sandheden, vil kunne skjule for sig selv, at naar Apostelen (1. Kor. 9) siger om sig selv: „Jeg er bleven Jøderne som en Jøde, at jeg kunde vinde Jøder“, og: „Jeg er bleven alt for alle, at jeg dog for alting kunde frelse nogle“, saa er der virkelig deri indeholdt den ideale Fordring til ham: at blive for sine danske Menighedslemmer, baade voksne og Børn, som en Dansk for at vinde dem for Guds Rige. Det er jo en vitterlig Sag, at samme Apostel (Gal. 3) fremdeles siger: „Vorder mine Efterfølgere, Brødre! og agter paa dem, der vandre saaledes, som I have os til Exempel.“

Heller ikke kan jeg tro, at nogen troende tyfsk Præst i Nordflesvig, som enten af Menneftesrygt eller for at behage Mennefter, eller fordi hans tyfske Nationalfølelse er løbet af med ham, har været et villigt Redskab til at berøve sine danske Menighedslemmer og deres Børn Velsignelsen af Modersmaalets Brug i Kirken og Skolen, eller har samtykt i og medvirket til nogen som helst Krænkelse af den Kærlighed og det Hensyn, som i Følge guddommelig og menneftelig Ret skyldes en Befolkning af fremmed Nationalitet i en erobret Landsdel, vil kunne tage sig den nævnte paulinske Fordring alvorlig til Hjerte uden at maatte slaa sine Øjne ned og skamme sig derover baade for Gud og Mennefter.

Derimod er det min Overbevisning, at troende tyfske Præster ville tjene baade Gud og Kejseren, baade Guds Rige og det tyfske Rige allerbedst, dersom de omfattede deres danske Menigheder og de enkelte danske Menighedslemmer og deres danske Børn med en saadan inderlig Kærlighed, at disse maa give dem det Vidnesbyrd: „De have i alle Maader opført sig imod os, som om de vare vore Landsmand. De have aldrig krænket noget skyldigt Hensyn til os, fordi vi ere Danske.

De have saaledes i oprigtig kristelig Kærlighed sat sig i vort Sted, saa trofast kæmpet for, at intet skulde blive os unddraget, som i Følge vor danske Nationalitet var af sand Betydning for vort Lands- og Hjerteliv og vort hele Kristenlivs og Menneskelivs sande og sunde Næring og Udvikling, og det, hvad enten de af deres egne Landsmænd høstede Tak eller Utak derfor, — at vi elste dem som vore Brødre og ære dem som ærlige og tro Herrens Tjenere.“

Ja, selv om nok saa mange tyske Præster og Provster højlige forarges paa denne paulinske Fordring og paa alle de tyske Kristne og Præster i Nordflesvig, som i Gerning og Sandhed efter Evne søge at gøre den Fyldest, ja selv om nogen af dem vilde sige: „Dersom vi lade dem blive ved dermed, vil det ende med, at Tysklands Fjender komme og tage baade Land og Folk. Hellere end at der maatte times det af Gud saa højt benaadede tyske Folk noget saa forsmædeligt, hellere maa et Slægtled eller to af den danske Befolkning i Nordflesvig gaa baade timelig og aandelig til Grunde. Derfor hort med ethvert Hensyn til, hvad Herren og hans Apostel vitterlig kræver af os!“ — saa er jeg dog lige fuldt overbevist om, at det i Land og Sandhed vil tjene det tyske Folk bedst, om det i alle Maader behandlede den lille danske Befolkning i Nordflesvig saaledes, at den maatte tilstaa: „Om det havde været vore egne kære Landsmænd, de havde ikke kunnet vise os større Kærlighed, større Omsorg for vort aandelige og timelige Vel, større Retfærdighed og kærligere Hensyn baade ved Rettergangen og Administrationen, baade i Kirke og i Skole og i alle offentlige og private Forhold.“

Hvorpaa grunder jeg da denne min Overbevisning?

Paa den uomstødelige Sandhed, at det ikke var Herrens og hans Apostles selvhængivende Kærlighed, men den jødiske Ypperstepræst Kajfas's ugudelige Politik, der var Skyld i den forferdelige Dom, som overgik det jødiske Folk, en Dom, som en troende Præst maa bede Herren i Naade bevare ethvert Folk fra at berede sig selv.

III.

I April Maaned 1900, netop i de Dage, da min Hustru fant vaa sit Dødsleje, fik jeg en indstændig Anmodning fra en dansk Kvinde i Sønderjylland om snarest muligt gennem de danske Blade i Sønderjylland at advare danske Forældre derovre imod at lade sig forføre til „frivillig“ at begære tysk Religionsundervisning for deres danske Børn, da der af Myndighederne og især af Præster og Lærere øvedes et voldsomt Pres paa mange af dem i den Retning. Takket være min dødsfyge Hustrus Paamindelse fik jeg da ogsaa forfattet følgende Indlæg, som beredvillig optoges af de danske Blade. Det lød saaledes:

Et Ord til Slesvigste Forældre, Lærere og Præster.

„Elfter du mig?“ — „Græs mine Lam!“ Det var Herrens Ord til Fæder; og det er Herrens Ord til enhver, hvem han betror en Hyrdegerning. Det er da navnlig ogsaa Herrens Ord og Formaning til enhver døbt Moder og Fæder, Lærer og Præst i Slesvig.

Selvfølgelig kan kun Herrens Fjende fortolke denne Formaning paa den Maade, at Opgaven skulde være: efter bedste Evne at forhindre, at „Herrens Lam“ faar den for dem sundeste og mest nærende Føde. Heller ikke kan nogen ærlig Kristen være i Tvivl om, at Børn tales bedst og mest velsignet til Hjerte paa deres Modersmaal og lære bedst at tale hjertelig paa deres Modersmaal, og at dette fremfor alt gælder, naar Talen er om, hvad der angaar deres evige Frelse og Saliggørelse.

At derfor nogen troende Moder eller Fæder i Slesvig efter modent Overlæg frivillig skulde begære, at man berøver deres Børn Modersmaalets Brug ved deres Undervisning i den kristelige Børnelærdom, er ligefrem utænkeligt. Det vilde være altfor unaturligt og ukristeligt. Kan vel en troende Moder eller Fæder glemme, hvad de skulde deres egne Børn som „Herrens Lam!“

For saa vidt fanatiske Politikere paastaa slikt, maa det enten bero paa et groft Selvbedrag eller paa fræk Usandfærdighed.

Har virkelig nogen troende Moder eller Fader givet sit Minde til sligt, maa det være „den gamle Slange“, der staar bagved. Hvor sørgeligt da, ja hvor usigelig sørgeligt, hvis det endog er en døbt Lærer eller en Præst, som er gaaet Sjælfjendens Grinde ved at bevæge Forældre til noget saadant, enten ved Trusler eller ved Loffemidler eller ved falske Forestillinger!

Som enhver oplyst Kristen ved, bestod det ene af de tre Pinteunderere deri, at Helligaanden gav Apostlene at tale til enhver af de tilstedeværende paa hans eget Modersmaal. Dette Tegn er til denne Dag underfuldt gaaet i Opfyldelse. Kunde nogen høre alle de Pinteprædikener, som i Aar ville blive holdte paa hele Jorden, vilde han faa flere Hundreder af forskellige Tungemaal at høre. Det er Helligaandens Stadfæstelse af Pinteetegnet. Det er Helligaanden, som har fyldt Herrens ærlige Sendebud med en saadan Kærlighed, at de intet Offer have skyet, for at ethvert Menneſke kunde komme til „at høre om Guds store Gerninger i det Tunge-
maal, hvorudi han er født“.

Guds Aand siger aldrig sig selv imod.

Drives du af Guds Aand, da maa det være dig en Hjertesag, enten du er tyſkfødt eller danſkfødt, at Evangeliet forlyndes ethvert Menneſte paa hans Modersmaal, og du vil allermindst kunne bringe det over dit Hjerte at medvirke til at berøve Herrens umyndige smaa et saa usfatterligt Gode.

Derfor, hvo du end er, tyſkfødt eller danſkfødt, Moder eller Fader, Lærer eller Præst, — er du et døbt Menneſte, saa overhør ikke Herrens indtrængende Spørgsmaal: „Elſker du mig?“ eller den dermed forbundne Formaning: „Græs mine Lam!“ Og er du et troende Menneſte, ja en troende Lærer eller Præst, saa kom derhos i Hu, hvad Herren ved sin Dmtale af, hvad vi ſkulde hans dyreføbte smaa, har søjet til: „Det er umuligt, at Forargelser ikke ſkulle komme, men ve den, ved hvem de komme. Det rar ham bedre, om en Møllesten blev hængt om hans Hals, og han blev kaſtet i Havet, end at han ſkulde forarge en af diſſe smaa. Vogter eder selv!“

Var det dog ikke forfærdeligt, om dit Barn eller noget Barn, som Herren betroede til din Omſorg, paa ſit Dødsleje maatte føre ſamme Klagemaal, ſom jeg har hørt blive opløſtet ved et Dødsleje i Haderslev: „Det var kun lidt, vi i

vor Barndom*) fik at vide om vor Herre; thi det, vi i Skolen hørte og læste om ham, forstode vi ikke, da det ikke var paa vort Modersmaal, men paa Tysk, og vore Forældre kunde ikke forklare os, hvad der stod i vore Bøger, fordi de heller ikke forstode Tysk."

*) Den dyendes Barndom faldt nemlig paa den Tid, da det tyske Cancelli gjorde samme Uret mod de danske Børn i Frue Sogn i Haderslev, som nu gøres mod saa mangfoldige danske Børn i Nordslesvig og i stedsse større Omfang.

J. Johansen

Et Mindeord

over

Pastor J. Johansen

af

J. Jessen,

Redaktør.

Med en Efterskrift

af

en gammel Ungdomsven.

J. Johansen.

Født den 7. Oktober 1827, død den 14. Marts 1902.

Pastor Johansen i Svanninge var for den store Almenhed mest kendt for sin Deltagelse i det kirkelige Arbejde som en Præst, der uden i snævrere Forstand at tilhøre nogen enkelt kirkelig Retning, stod sig ret godt med dem alle og gerne var med til at fremme enhver god Gerning, fra hvilken Side den end førtes frem. Mindre Kredse trindt omkring i Landet kendte Johansen som en nidkær Talsmand og Støtte for den sønderjydske Sag, som en Mand, der, uden at give Lejlighed til megen Dmtale, havde en Menneſkealder igennem udfoldet en utrættelig Virksomhed for dansk Sprog og Mandſliv i Sønderjylland.

Jenseniſ Jøhansen er født den 7. Oktober 1827 i Nakſkov, hvor hans Fader var Kordegn. Da Byens Latinſkole under hans Opvækſt blev nedlagt, kunde hans Forældre ikke lade ham studere, ſom hans tre ældre Brødre. Han kom et Aars Tid paa Handelshuſet Buggaard og Hage's Kontor i Bandholm. Saa fik Sognepræſten i Nakſkov, den ſenere Biſkop Bindeſbøll, ſat igennem, at Jøhansen blev Student, og han valgte da at blive Præſt.

I 1848 gik den 21-aarige Student med i Krigen ſom frivillig Underofficer, men naaede ikke at komme i Flden. Ved Slutningen af dette Aars Felttog tog han foreløbig ſin Afſked, og da han ſenere ſtillede ſig til Sæſſion, viſte det

fig, at han ikke havde den forestrebne Højde. Han vedblev sine Studeringer, tog Embedseksamen og blev, efter et halvt Aars Ophold som Huslærer paa Frederikslund i Egnen ved Sorø, i 1854 udnævnt til Kateket ved Vor Frelser's Kirke i København, hvor den fortræffelige Peter Fenger, Grundtvig's gode Ven, var Sognepræst.

I Aaret 1855 blev Johansen, 28 Aar gammel, gift med Thora Oldenburg, Datter af den 1842 afdøde Præst i Sorterup, Th. B. Oldenburg, Forfatter til Salmerne „I Herrens Hus er godt at bo“, „Dybe stille, stærke milde“ og flere. Med denne udmærkede Hustru levede Johansen et langt, velsignet Samliv. De var fælles om kirkelige og folkelige Ønster og Bestræbelser; en Børneskole gjorde dem megen Glæde.

Johansens Svoger B. Oldenburg, nu Overpræsident i København, var fra sidst i Halvtredserne som ung juridisk Kandidat ansat i det slesvigste Ministerium. Han kom en Dag op til Johansen og sagde: „Der er blevet et Embede ledigt i Haderslev; det er som skabt for dig; det skal du søge.“ Det var det Embede, Pastor Johannes Fibiger havde haft som Hospitalspræst og samtidig Kollaborator (Overlærer) ved Latinskolen med Religion og Hebraisk til Lærefag. Johansen søgte Embedet, og Etatsraad Regenburg, den Gang Direktør i det slesvigste Ministerium, gav ham det.

Det var i 1860, at Johansen kom til Haderslev, hvor han forblev i 10 Aar, saa længe han kunde.

En Særegenhed for Pastor Johansens Stilling i Haderslev var det, at han straks kom i et godt Forhold til mange af Byens tykksindede Familier, der blev hans stadige Tilhørere i Hospitalskirken, skønt han prædikede Dansk, medens begge Præster ved Vor Frue Kirke skiftevis prædikede Dansk og Tysk — saa lemfældig var Ordningen i den danske Tid, at der var lige megen dansk og tysk Gudstjeneste i Sognekirken i denne dansktalende By. I sine „Oplevelser i Sønderjylland“, en Bog, der udkom 1899, fortæller Johansen, hvor-

ledes de mest ansete tyfffindede Familier i Haderslev i Aaret 1863 deltog i Kongeballet i „Harmonien“, da Kong Frederik den Syvende kort før sin sidste Fødselsdag gæstede Haderslev. Mange af Hjemmetyfkerne hejsede Danebrog. Der var ved at blive Enighed blandt hele Befolkningen.

Saa kom den ulykkelige Krig. Hjemmetyfkerne var som forvandlede. De indtrængte præjssifte Magthavere affatte og udviste Lærerne ved Latinskolen. Johansen kunde dog blive i Byen, da han ikke var affat som Hospitalspræst. Snart kom Turen ogsaa til Præsterne. Den 2. Juli udstedte de to østerrigiske og præjssifte Civilkommisærere i Flensborg en Anordning om, at Embedsmændene skulde udtale, at de ikke holdt sig for bundne ved deres Ed til Kong Christian den Niende, eller ogsaa skulde de nedlægge deres Embede. Johansen gif ikke ind derpaa, men skønt han afgav en Erklæring i modsat Retning, lykkedes det ham ved personlig Henvendelse til den præjssifte Civilkommisær Hedliq og ved modig Optræden over for denne og den nye Provst Brahl i Haderslev at blive i Embedet, hvad der lettedes ved, at de tyfffindede Beboere i Haderslev personlig ikke var ham fjendtlig sindede. Nogle Aar efter Krigen mødtes Provst Høyer Møller en Gang med Byfoged Salicath, tidligere Sagsfører i Haderslev, efter at denne havde forladt Sønderjylland. Salicath ytrede, at derovre var der jo nu ikke til at være. — „Men Johansen da?“ udbrød Provsten. — „Ja, Johansen! Naar man smider ham ud ad den ene Dør, kommer han jo ind ad den anden.“ — Og det gjorde han, tilspøjede Høyer Møller, men paa en saa stilsfærdig og elstværdisg Maade, at man aldrig kunde blive vred paa ham derfor.

Paa Grund af sit Naadehold lykkedes det Pastor Johansen efter 1864 at faa Tilladelse til at oprette en privat dansk Realskole i Haderslev („Realskole for Haderslev By og Omegn“). Den blev aabnet den 15. Maj 1866 med 42 Elever, og den voksede sig efterhaanden stor, op til henved 150 Elever.

I Aarene før 1870 deltog Pastor Johansen i en ibrig Misionsvirksomhed, især sammen med Grove-Nasmusen, den Gang Kapellan i Gram, den tyffindede Lavaek, den Gang Præst i Skrydstrup (i Foraaret 1902 død som Sognepræst i Ulkebøl), Michaelsen, den Gang Præst i Bjolderup, senere i Rødning, Provst Blædel i Nustrup og den tidligere indiske Missionær Grønning, senere Præst i Aabenraa og derefter i Ballum. En „Kirkelig Forening til Guds Riges Fremme“, af hvis Bestyrelse Johansen blev Medlem, udgav Opbyggelsesbladet „Elias“, der redigeredes af Grove-Nasmusen.

I 1870, da det efter den fransk-tydske Krigs Udbrud blev befaleet Præsterne ved enhver Gudstjeneste at bede om „Sejr og Velsignelse for de prøjsiske Vaaben i denne retfærdige Krig“, og da Johansen ikke kunde faa sig til dette, blev han ligesom nogle andre Præster afftediget, og den danske Realstole blev lukket. Efter Krigen lykkedes det dog at faa den genoprettet med cand. theol. Sørensen som Bestyrer. Den blev først 1881 endelig lukket ved et Magtsprog. Pastor Johansen var Skolens trofaste Ven, saa længe den bestod. Ved hans Hjælp lykkedes det fra privat Side at skaffe Skolen den materielle Støtte, den naturligvis ikke kunde undvære.

Efter sin Afftedigelse i Haderslev blev Johansen ansat ved Vor Frue Kirke i Odense, først som Hjelpepræst, snart efter som Sognepræst. Hver fjortende Dag drog han til Haderslev for at mødes til Gudstjeneste med sin tidligere Menighed. Det kunde saa meget mindre formenes ham, som han havde prøjsisk Undersaatsret. Alligevel satte Prøjserne en Stopper derfor. De af Bismarck mod Katolikkerne gennemførte Majlove (af 1874) indeholdt Forbud mod gudstjenstlige Handlinger af udenlandske Præster. Denne Forfæst blev anvendt mod de forhenværende flesvigiske Præster, som fra Kongeriget tog til Sønderjylland for at samles med deres tidligere Menigheder. For øvrigt fik Johansen nok at

bestille i Odense. Familien saa uden for Maaltiderne i Grunden ikke meget til ham. Han var Dagen igennem til langt ud paa Aftenen optagen af Besøg i Sognet eller af Arbejde paa sit Værelse. Naar han sad og arbejdede, maatte han dog nu og da, naar Følelserne over en eller anden Ting, der fyldte hans Sind, blev for stærke, gøre en lille Afbrydelse for at gaa ind i Dagligstuen til sin Hustru og give Luft for sine Forhaabninger, sin Harm eller sin Glæde. Han holdt ikke tilstrækkelig Hus med sine Kræfter, han fik gentagne stærke Anfald af Lungebetændelse, og det saa ud, som var der Fare for hans Liv. Hans Menighed og andre Venner satte ham da i Stand til at ophjælpe sit Helbred ved et Ophold paa Korsika i Vinteren 1878 - 79.

Johansen blev i Odense indtil han efter sit fyldte 60de Aar søgte et mindre anstrengende Arbejde paa Landet. Han blev 1888 Sognepræst i Svanninge ved Faaborg. Den dejlige Natur paa dette Sted var Johansen en stadig Kilde til Glæde. Naar han en Sommermorgen traadte ud paa Havetrappen, kunde han bestandig paa ny udbryde i Lovtaler over det skønne Billede, der viste sig for ham i den udstrakte Have med store Grønninger, med Damme og Broer, endende i en Lund og for Blikket afluttet med en for vort Land storflaaet Baggrund af Højdedrag (de fynske Alper). Johansen yndede at føre sine Gæster op paa disse Bakker for at se det prægtige Skue ud over Land og Vand lige til Sønderjylland.

I 1887 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog. Paa det Møde, som „De samvirkende sønderjydske Foreninger“ i Sommeren 1899 holdt i Slagelse, fik Johansen af Formanden overrakt Diplom som Æresmedlem.

Baade i Odense og Svanninge udfoldede Pastor Johansen en ivrig kirkelig Virksomhed som Missionsven. Han var ikke kirkelig Partimand, men stod i venligt Forhold til Wilhelm Beck, den grundtvigiske Bevægelse og andre kirkelige Retninger. I Odense fik han saaledes Missionshuset „Be-

thania" rejst. I Præstegaarden i Svanninge var der i hver Vintermaaned Karlemøder, Pigemøder og Konemøder. Karlene mødte i et Antal af indtil over 50, Pigerne indtil over 80, og alle bevarledes med Kaffe og Rager. Om Sommeren stillede Præstegaardens Have til Raadighed for store kirkelige Møder. Johansen og hans Hustru, der døde i Maj 1900, var meget afholdte i deres Menighed og modtog mange Breviser herpaa. Det glædede den gamle Sognepræst meget at fortælle, hvor smukt hans Sognefolk ved forskellige Lejligheder lagde deres Hengivenhed for Dagen. Efter Fru Johansens Død, da hendes Mand ikke ønskede nogen Gravsten, vilde man i Menigheden sætte et smukt Jernkræværk omkring Graven. Det foregik i Johansens Fraværelse. En Haandværker affattede en Indskrift til en Plade. Opgaven var ikke let. Men den blev godt løst. Paa Pladen staar der: „En taknemmelig Menighed satte dette Hegn for at frede om dyrebare Minder.“

Johansen var en stor Børneven. Børn hang ved ham. Han morede sig med dem, legede og spøgede med dem, men kunde ogsaa, med sin lette Overgang fra Gammen til Alvor, tale alvorligt og finde Dre og Forstaaelse hos dem. Man fortæller, at hans Eksamensbesøg i Skolerne i Svanninge Sogn saa langt fra havde noget skrækindjagende ved sig for Børnene, at disse tværtimod længe i Forvejen glædede sig dertil som til en Fest. Paa den samme naturligt vindende Maade optraadte Johansen overfor jævne Folk, der altid kunde tale fortroligt med ham om deres Anliggender og hente Trøst og Raad hos ham. Hans Vennesælhed forfejlede sædvanlig heller ikke sin Virkning over for fremmede, skønt hans store Livlighed og bratte Skiften mellem Skæmt og meget alvorlig Tale undertiden kunde vække nogen Forundring hos dem, der ikke kendte ham. Trods sin Forekommenhed var Johansen ikke bange for undertiden, omend sjældent, at værge sig og sin Overbevisning paa en bidende Maade.

Selv har han flere Gange fortalt følgende Oplevelse.

Paa en Rejse først i Halvfjerdsferne talte han med en Rejsesfælle om kristelige Spørgsmaal, og Bibelen blev nævnet. En Person i Rupeen, der nærmest saa ud som en Markeds-gøgler eller lignende, udbrød da: „Bibelen! Der er da ingen fornuftige Menneſter, der bryder sig om Bibelen. I den ſtaar der jo, at et Vjel kunde tale.“ — Johansen ſpurgte: „Hvor er De fra?“ — „Det er jo lige meget, hvor jeg er fra.“ — „Nej, det er ikke. Ikke ſandt, De er en Tyſker?“ — „Ja, men det kommer ikke Sagen ved.“ — „Jo, det gør. I Tyſkere har først røvet en Del af vort Land fra os, og nu kommer De og vil ogsaa prøve paa at tage vor Bibel fra os. Det taaler vi ikke.“ — Dermed var Munden ſtoppet paa Manden; han ſagde ikke et Ord paa Reſten af Turen, og de andre kunde uforſtyrret føre deres Samtale videre.

Pastor Johansen glemte ikke Sønderjylland. Det var ham, der ſammen med forhørende Overlærer ved Flensborg Latinsſkole Monrad fik indrettet et kirkeligt Tillæg til „Nordſlesviſgt Søndagsblad“ med Prædikener af danſke Præſter. Baade med Naad og Daad var han med i enhver Beſtræbſe for at ſtøtte danſt Sprog og Landsliv i Sønderjylland. Særlig bør det fremhæves, at han med ſtor Taft og Beſindighed virkede i det ſtille for den danſke Sag og ingensinde ſtillede ſin Perſon og ſin Gerning til Skue, ſaa at Modſtanderne aldrig fik nogen Lejlighed til Angreb.

Hans Hjerte hang ved Sønderjylland Tre Dage før ſin Død ſkrev han i Anledning af Rigsdagsvalget i Nordſlesvig med ſin ſædvanlige ſikre Haandſkrift et Brev, der blandt andet indeholdt følgende Ord: „Herren lægge nu ſin Veſſignelſe til, at Deres Rigsdagsvirksomhed maa bringe — — — alle vore kære Landsmænd vokſende Vre, Gavn og Glæde.“

Johansen, der Søndagen den 9. Marts havde holdt Gudſtjeneste ſom ſædvanlig, medens en anden Præſt forrettede Faſtegudſtjenesten Onsdag Aften, forberedte ſelv ſine Konfirmanter Torsdag Formiddag, men gik om Aftenen tidlig til Sengs. Da han ikke kunde finde No, ſtod han op og

klædte sig paa, men inde i Dagligstuen satte han sig i en Stol, og lidt efter drog han sit sidste Suk. Han havde saaledes arbejdet og virket til det sidste.

Ugedagen efter hans Død fandt Jordefærden Sted. Det daarlige Vejr forhindrede ikke Sognets og Omegnens Befolkning fra at møde i tætte Skarer. Ogsaa fra Odense, København og Sønderjylland var der Deltagere. En Allee af Danebrogsflag førte fra Hjemmet op til Kirkegaarden; der var ogsaa rejst en Vresport. Paa denne havde hans Sognefolk sat den Indskrift: „Tak for din velsignede Gerning, du bragte os Trøst og Glæde, du var mild og kærlig, derved vandt du vore Hjerter.“ Taler holdtes i Hjemmet af Nabopræsten Pastor Madsen af Horne og af Redaktør Jessen fra Flensborg, der bragte en Tak fra Sønderjylland, i Kirken af Provst Skjerve af Vester Hæsinge, af den hedengangnes gamle Ven og Medarbejder fra Haderslev-Liden, Pastor Grove Rasmussen af Odense, Pastor Dalhoff fra Diaconisestiftelsen i København, Pastor Joh. Clausen af Bonstid samt Indremissionær H. C. Beck. Jordpaakæstelsen udførtes af Grove Rasmussen.

Med Pastor Johansen er den sidste gaaet bort af tre Mænd, som i Fællesskab har virket meget for at vedligeholde Forbindelsen mellem dansk Landsliv norden og sønden for Kongeaen. De andre to var Tømmermester H. Kayser i København og fhv. Overlærer Chr. F. Monrad i Flensborg. I nogle og thye Aar virkede disse Mænd sammen, altid i god Forstaaelse. Kayser's store Indflydelse, ædruelige Syn og praktiske Sans udfyldte Monrads ukuelige Forhaabningsfuldhed, Rigdom paa Udveje og sejge Fastholden af sine Planer. Johansen, der var den længst levende, havde meget af de andres forfælske Egenskaber, og han delte med dem begge den uegennyttige fulde Hengivelse og det utrættelige Arbejde for en Sag, som de ansaa for en Livssag for det danske Folk.

J. Jessen.

Da Pastor Johansen blev ansat som Kollaborator ved Haderslev lærde Skole og tillige som Præst ved Hospitalet i Haderslev, hvilke Embeder ogsaa havde været forenede hos hans Forgænger, Pastor Johannes Fibiger, vakte hans Ansættelse i Begyndelsen nogen Misstemning ved Skolen, der, som det jo plejer at gaa, vendte sig mod ham mere end mod de Myndigheder, der havde kaldet ham. Denne Misstemning hos Lærerpersonalet svandt imidlertid snart; men han sluttede sig dog mest til et Par af de yngste Adjunker i fortrolig Omgang og i Venskab, et Venskab, der for alle disse Familier varede til det sidste. Johansen var en venneføl Natur; han vilde gerne vinde Venner, og han var trofast og udholdende i sit Venskab. Mangen Gang kunde han maaske tage Venksabsyttringer for alvorligt, kunde man næsten sige, men dette kom af hans ærlige Abenhed og barnligt glade og tillidsfulde Sind. Han maa vist ogsaa have lidt Skuffelser i denne Retning af forskellig Art, men hans gode og lette Sind bar ham derover. Johansen var livsglad, og ved Siden af den store Alvor, der fandtes hos ham, navnlig i kristelig og national Retning, kunde der pludselig frembryde Glimt af den ungdommeligste Munterhed, ja næsten af Raadhed, og han kunde som faa fortælle Anekdoter med dramatisk Liv og Anskuelighed. Der kunde hos ham i saadanne pludselige Frembrud vise sig stor Overlegenhed og Sikkerhed, der ogsaa kunde komme frem ved andre Lejligheder og undertiden blive misforstaaet af Folk, som ikke kendte ham nærmere. Men disse Egenheder kom netop til deres Ret under de vanskelige Forhold, hvorunder Johansen levede efter 1864, og det var dem, der gav ham den Evne til at handle, taale og snu sig, som man tidt maa beundre. Da han kom i Forgrunden som en af Hovedstøtterne for den sønderjydske Sag — hvilket han var og blev fra først

til sidst — kunde han netop virke, som han virkede, fordi han var i Besiddelse af en fast Tro, Sikkerhed og Udholdenhed, Snarraadighed og Snildhed, ja man kunde næsten sige Tiffighed, som man ikke skulde tiltro en saa alvorlig og bundærlig Mand. Men der er endnu en Egenstabs, der skal fremhæves, og det er hans hensynsløse Uegennyttighed og Dffervillighed. Han saa aldrig paa sit eget, men ofrede villigt, hvad han evnede — og undertiden mere end det — for den Sag, der blev ham saa kær. Hans Energi, hans Udholdenhed, hans Varme og Uegennyttighed vil ikke let kunne erstattes.

En gammel Ungdomsven.

